

Ekonomiska utsikter

**LO-ekonomerna utger sedan 1947 en konjunkturrapport.
Den kommer ut två gånger om året, vår och höst.
Detta är 2008 års vårprognos.**

Vid frågor om innehållet, ring Lars Ernsäter på tel: 08-796 27 44.
MANUSSTOPP: 2008-04-21

©Landsorganisationen i Sverige 2008

Bild: Lars Forsstedt

Grafisk form: LO

Grafisk produktion: W&W Com. AB

Tryck: LO-tryckeriet, Stockholm 2008

ISBN 978-91-566-2473-5

LO 04.08 1500

Ekonomiska utsikter | Våren 2008

TABELLER

1.1	Försörjningsbalans och nyckeltal	5
1.2	Skattkvot, sysselsättningsgrad och arbetslöshet.....	7
2.1	BNP, internationellt	10
2.2	Försörjningsbalans	13
2.3	Export och import av varor	14
2.4	Investeringar	16
2.5	Disponibel inkomst och privat konsumtion	17
2.6	Arbetsmarknadsläget	21
2.7	Totala löneökningar.....	22
2.8	Centrala lönepåslag från avtalsrörelsen 2007.....	23
2.9	Näringslivets lönekostnader	23
2.10	Bidrag till prisökningen	26
2.11	BNP inom OECD-området	28
2.12	Konsumentpriser inom OECD	28
2.13	Arbetslöshet i procent av arbetskraften inom OECD..	29
2.14	Lönekostnadsutveckling i näringslivet inom OECD....	28
2.15	Svensk industris relativa kostnadsläge på exportmarkanden	29
2.16	Bytesbalansen	29
2.17	Investeringar	29
2.18	Löner, priser och privat konsumtion	30
2.19	Produktion inom olika sektorer.....	30
2.20	Arbetsproduktivitet	30
2.21	Sysselsättningen enligt NR	30
2.22	Arbetsmarknadsläget i tusental	30
2.23	Utvecklingen i näringslivet.....	24
2.24	Vinstläget i näringslivet mätt som avkastnings minus statsobligationsränta	24
2.25	Lönekostnadsökningar i Sverige och Västeuropa.....	24
2.26	Näringslivets investeringar exkl bostäder.....	24
2.27	Utgående löner i näringslivet	25
2.28	Reallön och produktivitet.....	25
2.29	ULC och inhemsk inflation	26
2.30	Bruttovinstandel.....	26
2.31	KPI	26
2.32	BNP-tillväxt inom OECD.....	31
2.33	Arbetslöshet - Sverige, USA och EMU.....	31
2.34	Svensk växelkurs mot exportkonkurrenter.....	31
2.35	Orderingång exportmarknaden, KI-barometern	31
2.36	Orderingång exportmarknaden, SCB	31
2.37	Handel med varor.....	31
2.38	Exportvolym	32
2.39	Bostadsinvesteringar.....	32
2.40	Industriinvesteringar	32
2.41	Övrigt näringsliv investeringar	32
2.42	Ekonomins lagerstock.....	32
2.43	BNP och real disponibel inkomst	32
2.44	Hushållens syn på den egna ekonomin och sparandet 12 månader framåt	33
2.45	Sparkvot	33
2.46	Industriproduktionen	33
2.47	Produktion övrigt näringsliv.....	33
2.48	Byggnadsproduktionen	33
2.49	Arbetade timmar	33
2.50	Produktivitet, varu- och tjänsteproducenter	34
2.51	Totalt utbud och sysselsättning	34
2.52	BNP, sysselsättning och arbetade timmar	34
2.53	Sysselsättningsgrad 20-64 år	34
2.54	Befolkningssammansättning	34
2.55	Arbetskraftsdeltagande	34
2.56	Sysselsättningsutveckling efter anknätningsgrad till arbetsmarknaden.....	35
2.57	Personalomsättning i privata sektorn.....	35
2.58	Nyanmälda platser och varsel.....	35
2.59	Fremsta hindret för företagens produktion enligt Konjunkturbarometern	35
2.60	Brist och sysselsättning i näringslivet	35
2.61	Brist på arbetskraft enligt Konjunkturbarometern.....	35
2.62	Vakansgrad i privat sektor	36
2.63	Rekryteringsgrad i privat sektor	36
2.64	Producentpriser på konsumtionsvaror	36
2.65	Sveriges Phillipskurva	36
3.1	KPI och ITPI, konsumtionsvaror.....	38
3.2	KPI, KPIX och KPIX exkl energi	39
3.3	Förväntningar om inflation och löneökning från Prospera	40

DIAGRAM

1.1	Bidrag till BNP-tillväxt	4
2.1	Jämförelser av finansiella kriser	8
2.2	Husprisindex i USA	9
2.3	BNP i 5 länder.....	10
2.4	Brentolja	12
2.5	Växelkurs EUR/USD	12
2.6	Svenska växelkurser.....	13
2.7	BNP i Sverige	13
2.8	RULC på exportmarknaden.....	14
2.9	Terms of trade	14
2.10	Bytes -, tjänste och handelsbalans	15
2.11	Finansiellt sparande	15
2.12	Bruttoinvesteringar.....	16
2.13	Privat konsumtion	17
2.14	Hushållens finansiella sparande.....	18
2.15	Räntesatser 2006-2008	18
2.16	Spreadar mellan räntor.....	19
2.17	Fastighetsprisernas utveckling	19
2.18	Hushållssektorns förmögenhetsvärden	19
2.19	Hushållssektorns soliditet	19
2.20	Produktivitet i näringslivet och industrin.....	20
2.21	Arbetskraften och potential	21
2.22	Arbetslöshet, total och öppen.....	21

Innehåll

Sammanfattning.....	4
Prognosöversikt.....	4
Avtalsrörelsen 2007.....	5
Penningpolitiken	5
Finanspolitiken.....	6
Arbetsmarknadspolitiken	7
Konjunkturprognos.....	8
Den internationella utvecklingen.....	8
Den svenska utvecklingen.....	12
Efterfrågan och produktion.....	14
Arbetsmarknad, löner och priser	20
BILAGA: Tabeller och diagram	38
Penningpolitik med problem	38
Inte samma misstag igen!	38
Skilj på stela och flexibla priser.....	39

Sammanfattning

Prognosöversikt

Försvagad internationell konjunktur

– recession i USA

Den internationella tillväxten minskar i år och nästa år jämfört med senare års mycket höga tillväxt. Mest kännbar blir konjunkturförsvagningen i OECD-länderna. En viktig faktor för försvagningen är den finansiella turbulensen, men höga energi- och livsmedelspriser spelar också in.

Konjunkturedgången blir mest markant i USA, där den finansiella oron har sitt ursprung. Kollapsen på bostadskreditmarknaden har sedan förra sommaren inneburit fallande bostadspriser som nu tillsammans med försvagad sysselsättning och hög inflation på allvar slår mot hushållens konsumtion. För det första halvåret i år förutses en svagt negativ tillväxt, det vill säga USAs ekonomi befinner sig då enligt gängse definitioner i recession. Därefter påbörjas en mycket försiktig återhämtning som förstärks nästa år när problemen på bostadsmarknaden väntas minska. Under andra halvåret i år ger ett finanspolitiskt stimulanspaket, som motsvarar 1 procent av BNP, stöd åt konsumtionen och Feds kraftfulla räntesänkningar får efter hand effekt. Sammantaget bedöms USAs BNP öka med 0,8 procent i år och 1,2 procent nästa år. Det kommer sannolikt att ta ganska lång tid innan den amerikanska ekonomin återvänder till tillväxttal på runt 3 procent som under perioden 2004-2006. Det var en konsumtionsledd utveckling som i mycket byggde på stigande huspriser.

Efter hand försvagas konjunkturer även i Europa men nedgången blir inte lika djup som i USA. Tillväxtländer som Kina och Indien klarar sig relativt väl, tillväxten dämpas bara svagt och det bidrar till att hålla uppe den globala tillväxten.

Relativt grund konjunktursvacka i Sverige men sysselsättningen stagnerar

Den svenska ekonomin började bromsa in i fjol i spåren av en svagare exportefterfrågan. I år försämras konjunkturer ytterligare när framför allt konsumtions- men också investeringsutvecklingen dämpas. Det bedöms handla om en tämligen grund konjunktursvacka med en BNP-tillväxt som går från 2,6 procent i fjol till 2 respektive 2,3 procent i år och nästa år.

Nästa år väntas finanspolitiken bli klart expansiv, vilket bidrar till en viss återhämtning. Vi har i beräkningarna lagt in samma tal som Konjunkturinstitutet

Bidrag till BNP-tillväxt

Procentenheter

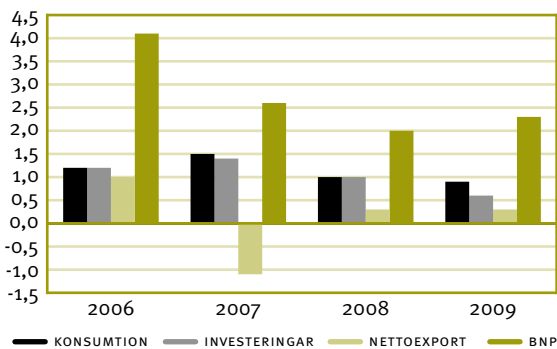

Diagram 1:1

Källa: SCB samt egna beräkningar

gjorde i sin senaste rapport, det vill säga att 8 miljarder kronor används till att sänka inkomstskatterna och 12 miljarder används till ökade utgifter för kommunal konsumtion och infrastrukturinvesteringar. Vi har utgått från att Riksbanken håller sin reporänta oförändrad vid 4,25 procent de närmaste åren.

Den ränteuppgång som skett, där bostadsräntorna som en avspeglig av den finansiella oron stigit mer än vad som kan kopplas till reporäntan, bedöms komma att medföra att bostadspriserna stabiliseras under loppet av i år. Det, tillsammans med svag börsutveckling, leder till försämrad förmögenhetsutveckling. Det är den viktigaste orsaken till att hushållen väljer att spara en ökad andel av sin inkomst. Hushållens konsumtion bedöms öka 2 procent både i år nästa år jämfört med 3 procent i fjol.

Sysselsättningsutvecklingen dämpas markant. År 2006 och 2007 ökade sysselsättningen sammantaget med 180 000 personer. Åren 2008-2009 handlar det om 50 000 personer. Den öppna arbetslösheten landar på 4,4 procent som årsgenomsnitt 2009 (5,9 procent enligt ILO-definitionen). Produktivitetens utvecklingen väntas gradvis återhämta sig från fjolårets stagnation i takt med att sysselsättningsutvecklingen mattas.

Den i nuläget höga inflationen bedöms komma att gå ner kraftigt redan mot slutet av i år. På två års sikt finns inga oroande inhemska inflationsimpulser. Inflationstrycket från arbetsmarknaden dämpas rejält när produktivitetens utvecklingen gradvis stiger mot "normala" nivåer.

Försörjningsbalans och nyckeltal procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Privat konsumtion	2,5	3,1	2,2	2,0
Offentlig konsumtion	1,5	0,8	1,2	1,4
Investeringar	7,7	8,0	5,8	3,5
Lagerinvesteringar*	0,1	0,7	-0,7	0,0
Export av varor och tjänster	8,9	5,6	4,6	5,3
Import av varor och tjänster	8,2	9,5	4,7	5,5
BNP	4,1	2,6	2,0	2,3
<i>Nyckeltal:</i>				
Sysselsättning	1,8	2,4	0,9	0,2
Arbetslöshet, total**	8,0	6,3	5,9	6,0
Arbetslöshet, öppen ***	5,3	4,6	4,2	4,4
Arbetslöshet, ILO	7,1	6,2	5,8	5,9
Sysselsättningsgrad 16-64	74,5	75,6	76,0	75,8
Timlön	3,1	3,5	4,2	4,1
Produktivitet i näringslivet	3,7	-0,2	1,1	2,6
KPI	1,4	2,2	3,0	1,9
KPIX	1,2	1,2	2,1	1,6
Real disponibel inkomst	2,6	4,2	3,4	3,4
Bytesbalans ****	8,5	8,3	8,1	8,0
Reporänta, årsgenomsnitt	2,2	3,5	4,2	4,2
SEK/USD, dec	6,84	6,47	6,05	6,19
SEK/EURO, dec	9,04	9,42	9,29	9,17
*förändring i procent av föreg. års bnp **procent av tot. utbud				
procent av arbetskraften *procent av BNP				

Tabell 1:1

Källa: SCB samt egna beräkningar

Avtalsrörelsen 2007

Under avtalsrörelsen 2007 gällde mer eller mindre för hela arbetsmarknaden en norm om 10,2 procent över 3 år, det vill säga 3,4 procent per år. De centrala lönepåslagen i genomsnitt skiljde sig till slut för arbetare och tjänstemän. Detta berodde främst på att arbetarna till en del använde en jämställdhetspott som i genomsnitt höjde lönerna med 0,4 procent, vilket medförde att de centrala påslagen per år blev 3,8 procent i genomsnitt. Tjänstemännen tecknade en del sifferlösa avtal där hela löneökningen skulle fastställas i lokala förhand-

lingar. När dessa borträknas höjde de centrala påslagen tjänstemännens löner med i genomsnitt med -0,5 procent mindre, det vill säga med 2,9 procent per år.

När de lokala lönepåslagen medräknas väntas i genomsnitt arbetarnas löner öka med 4,3 procent och tjänstemännens med 3,9 procent. Det är framförallt i den kommunala sektorn och tack vare jämställdhetspotten som arbetarnas löner ökar mer än tjänstemännens. Men även i den privata sektorn kan arbetarnas löner öka något mer än tjänstemännens.

Lönekostnaderna i den privata sektorn beräknas öka med drygt 4 procent, vilket är i takt med löneutrymmet år 2009. Produktivitetsnedgången under 2007 och 2008 medför att löneutrymmet ökar långsammare. Detta medför att de rekordhöga vinsterna i näringslivet från åren 2005-2006 inte kan upprepas. Vinstläget förblir dock fortsatt gott.

Konsumentpriserna följer inflationsmålet på 2 procent år 2007 och 2009 men uppgår till 3 procent år 2008. Den höga inflationen i år beror på tillfälliga faktorer. Ränteuppgången höjde boendekostnaderna, vilket beräknas öka inflationen med 0,7 procent. När inte räntan höjs mer, så avklingar denna inflationseffekt. Højningen av energipriserna beräknas öka inflationen med ytterligare 0,4 procent. När oljeprisuppgången vänds till en svag nedgång, avklingar även denna inflationseffekt. Om dessa inflationseffekter borträknas för 2008, hamnar inflationen strax under 2 procent. Reallönerna i näringslivet följer ungefär produktivitetsutvecklingen 2008 och 2009. För hela perioden 2007-2009 beräknas reallönerna öka med 4,5 procent.

Penningpolitiken

Vi har i prognosen utgått från att reporäntan ligger på 4,25 procent hela prognosperioden i enlighet med den prognos för reporäntans utveckling som Riksbanken redovisade i den penningpolitiska rapporten i februari 2008.

Prognoserna för inflationen och resursutnyttjandet avgör om räntebanan behöver ändras. Räntebanan är nu ungefär densamma som den vi använde i vår höstprognos förra året. Slutsatsen då var att penningpolitiken var välavvägd – inflationsprognosen såg bra ut samtidigt som vi ansåg att resursutnyttjandet pekade mot ett utrymme att sänka banan något. Ekonomin har sedan dess utvecklats sig sämre. Om finanspolitiken blir så expansiv som vi antar, blir inflations-

prognosen och prognosen för resursutnyttjandet ungefär som då. Vår nuvarande inflationsprognos indikerar att räntebanan fortfarande kan justeras ner något. De tillfälliga effekterna av höga energi- och livsmedelspriser klingar av samtidigt som inflationsstrycket från arbetsmarknaden lättar påtagligt när produktiviteten återhämtar sig.

Penningpolitiken måste i det läge ekonomin är i nu utgå ifrån utvecklingen av de stela priserna, framför allt priset på arbete. De flexibla priserna, på till exempel energi, kommer om något år inte att bidra till en hög KPI-inflation. Den underliggande inflationen, exklusive energi, ligger kring 2 procent. Våra beräkningar och analyser visar att arbetskraftskostnaderna per enhet om 2 år kommer att ligga väl i linje med inflationsmålet. I kapitel 3 visas att löntagarnas förväntningar om löneökningar också ligger väl i linje med riskbankens inflationsmål. Riksbanken hade inte tillräckliga skäl för att i februari höja räntan till 4,25 procent.

Nedåtrisen i alla prognoser är nu extra stor på grund av svårigheten att bedöma omfattningen av oron på de finansiella marknaderna i USA och hur länge fastighetspriserna faller. Denna nedåtrisk som fanns vid riksbankens höjning har inte minskat. Vi tycker att en väl avvägd räntebana det närmaste året bör ha 4 procent ränta som utgångspunkt.

Finanspolitiken

Det finns två typer av restriktioner som tillsammans avgör det finanspolitiska utrymmet. Den ena är hur statens finanser utvecklas och mäts i form av överskottet i förhållande till saldomålet samt de offentliga utgifterna i förhållande till satta utgiftstak och budgeteringsmarginaler (och de kommunala balanskraven). Detta avgör hur stor den finanspolitiska stimulansen kan bli.

Restriktion nummer två är hur resursutnyttjandet i ekonomin förhåller sig till potentiell tillväxt och BNP, det vill säga huruvida en finanspolitisk stimulans leder till att ekonomin närmar sig jämvikt eller om den leder till överhettning.

I nuläget förefaller det inte finnas någon målkonflikt mellan dessa båda restriktioner. Det finns ett utrymme för ofinansierade utgifter/skattesänkningar och det finns lediga resurser i ekonomin framöver. En viktig fråga i detta sammanhang blir dock huruvida Riksbanken har signalerat att det penningpolitiska instrumentet ska användas för att öka aktiviteten i ekonomin. När det gäller avvägningen mellan finanspolitikens och penningpolitikens ansvar för att stabilisera konjunktursvängningar anser vi alltid att det

penningpolitiska instrumentet är överlägset och att Riksbanken bär huvudansvaret. Finanspolitiken ska framför allt bidra genom starka automatiska stabilisatorer.

Ett utrymme för en expansiv finanspolitik bör utnyttjas för utökade utgifter för kommunal konsumtion och infrastrukturinvesteringar. Däremot ska det inte användas till de skattesänkningar som regeringen aviserar. Det är då bättre att använda ett expansionsutrymme i ekonomin till räntesänkningar. Vi önskar dessutom en inriktning av finanspolitiken med selektiva insatser för att öka arbetsutbudet och vidga utrymmet för en mer expansiv penningpolitik.

Finanspolitiken bör ha som uppgift att bidra till att mobilisera arbetskraft men på ett för statskassan mindre kostsamt sätt. Vi menar att ett tredje steg i jobbvadraget som regeringen annonserar inte bör läggas fram. Huvudeffekten av detta och de tidigare jobbvadragen är att minska värdet av försäkringsförmåner och det kommer att minska tryggheten för dem som är i särskilt behov av de offentliga systemen. Bara de två första stegen innebär att det relativa värdet av pensionen kommer att minska med 6 procentenheter. Värdet av arbetslöshetsförsäkringen minskar ungefär lika mycket. Det bidrar till ett högre privat sparande i ekonomin vilket är en konsekvens av att statens åtagande för välfärden minskar.

Det reformutrymme som finns i finanspolitiken vill vi ska användas till strukturåtgärder som syftar till att öka användningen av arbetskraften. Vi vill se ett paket med insatser som mobiliserar långtidssjuka och arbetslösa med olika ersättningar. Regeringens generella utbudspolitik, med skattesänkningar, är ineffektiv. Skatteinstrumentet förmår inte att inkludera ut-satta grupper i arbetsmarknaden.

En traditionell skärningspunkt mellan socialdemokratisk och borgerlig politik är i hur hög grad staten skall angripa arbetsmarknadsproblem med generella eller selektiva medel. Vissa selektiva medel som fanns i arbetsmarknadspolitik har fått utstå mycket kritik. Utvärderingar visar svaga effekter under krisåren. Däremot kommer nu mer positiva utvärderingar av arbetsmarknadspolitik baserade på 2000-talets utveckling. De första utvärderingarna av effekterna av de mer generella instrumenten, som sänkta skatter, visar i stället på mycket höga dödviktskostnader.

I opposition talade regeringspartierna om att reducera ett utanförskap på 20-25 procent av befolkningen. Ställt mot denna målbild är effekterna i form av övergångar till sysselsättning måttliga. Om regeringen har som avsikt av avskaffa ett utanförskap på 20-25 procent så når den bara en bråkdel av det målet med sin finanspolitik.

Skattekvot, sysselsättningsgrad och arbetslöshet. Procent

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Skattekvot, procent av BNP	49,8	47,9	47,0	46,7	46,3	46,2
Sysselsättningsgrad, 20-64 år	77,7	79,4	80,0	80,1	80,2	80,3
Arbetslöshet enligt ILO-def	7,1	6,1	5,9	6,1	5,9	5,7

Tabell 1:2

Källa: Budgetpropositionen hösten 2007 och Ekonomiska vårpropositionen 2008

Som visas av tabellen ovan sjunker skatternas andel av BNP ner till 46 procent vilket är en nivå som inte har setts sedan tidigt 1970-tal. Eftersom kärnstaten som polis och utbildning och forskning inte minskar innebär det en påtaglig neddragning av ambitionerna i välfärdssystem. Som andel av BNP halveras till exempel statens utgifter för arbetslöshetsförsäkringen.

Utväxlingen i sysselsättning och arbetslöshet av regeringens omfattande skattesänkningar verkar bli måttlig. Arbetslösheten mätt som ILO-arbetslöshet kommer att ligga på uppemot 6 procent vid decennieskiftet. Ett annat översiktligt sätt att mäta effekten är sysselsättningsgraden. Den reguljära sysselsättningen kommer att ligga på 80 procent de närmaste åren och inte öka fram till 2011 enligt vårpropositionen. Regeringen hävdar, i en faktaruta i vårpropositionen, att den kommer att överge generella kvantitativa mål, som 80 procents sysselsättningsgrad. I stället kommer befolkningen i arbetsför ålder 15-74 år att analyseras med hjälp av AKU efter antalet personer i olika delgrupper och efter hur lång tid personerna är utan arbete samt hur flödena ser ut på arbetsmarknaden. Vi tolkar det som att regeringen nu inser att den med generella metoder inte kommer i närheten av att nå målet med att påtagligt minska utanförskapet.

LO anser sammantaget att jobbskatteavdraget är dyrt, ineffektivt och leder till en orättvis fördelning av skatteuttaget. Vi ämnar återkomma senare i vår med en mer noggrann genomgång av vilka effekter den nya jobbskattepolitiken kan få.

Arbetsmarknadspolitiken

Den borgerliga regeringen har lagt om arbetsmarknadspolitiken inriktning relativt mycket under 2007. Omfattning av konjunkturprogrammen minskades först med cirka en tredjedel, och programmen för unga var de som först fasades ut. Därefter har friår och plusjobben gradvis avslutats. Huvudsyftet med den delen av omläggningen var att öka arbetsutbudet för att möta den starka uppgång i efterfrågan på arbetskraft som rådde 2007.

Dessutom byttes en stor del av anställningsstöden ut mot insatsen nystartsjobb, vilka dock inte räknas som konjunkturprogram utan som reguljär sysselsättning, även om de i allt väsentligt påminner om anställningsstöd. Nystartsjobben har regeringen gradvis fått upptäcka att de inte fungerar tillräckligt effektivt och att mängden nyanställda bland målgrupperna har blivit klart färre än bedömningarna i höstbudgeten. De har då reformerats för att ökas i subventionsgrad och vidgas till fler målgrupper, såsom deltidarbetslösa, men volymerna är fortsatt relativt blygsamma. Tilltron till dem har naggats rejält i kanten.

Arbetsmarknadsutbildningarna och andra utbildningsinriktade program har som ett led i omläggningen minskats kraftigt. Arbetsmarknadsutbildningarnas volym har nästintill halverats sedan 2006 och deras roll i att avhjälpa bristsituationer minimerats. Det är uppenbart att denna typ av dyra program inte ses av regeringen som en del av en effektiv arbetsmarknadspolitik, utan att en sådan främst bör bestå av stöd till att söka arbete och av intensiv förmedling. Denna politik understödjer en borgerlig arbetslinje som utgår från sänkta ersättningsnivåer för arbetslösa för att öka arbetsutbudet. Den bygger inte på ett effektivt system för kontinuerlig höjning av arbetskraftens kompetens för att de ska kunna ta jobb med högre kompetenskrav som växer fram.

När efterfrågan på arbetskraft nu mattas av under 2008 och även blir svagare 2009 har regeringen anledning att se över den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Att expandera utbildningsinnehållet i programmen vore högst lämpligt, så att omställningskapaciteten stärks i ekonomin och nedgången hanteras väl. De bör återställas till ungefärligen 2006 års nivå. I en politik för full sysselsättning är arbetsmarknadsutbildningar en omistlig del, men i vårbudgeten sänds tyvärr inga signaler om att regeringen överväger en förändrad syn. Den totala volymen program kommer också att behöva ses över om sysselsättningsutvecklingen blir än svagare än den som vi ser i vår prognos.

Konjunkturprognos

Den internationella utvecklingen

Den internationella tillväxten dämpas

Den internationella tillväxten minskar i år och nästa år jämfört med senare års mycket höga tillväxt. Mest kännbar blir konjunkturförsvagningen i OECD-länderna. En viktig faktor för försvagningen är den finansiella turbulensen, men höga energi- och livsmedelspriser spelar också in. Det förtjänar att påpekas att det råder stor osäkerhet om utvecklingen i världsekonomin och att prognosen därför är ovanligt svår att göra. Huvudskälet till det är den stora brist på information om omfattningen av den finansiella krisen i USA och framförallt om dess spridning till andra världsdelar.

Konjunkturedgången blir enligt vår bedömning mest markant i USA, där den finansiella oron har sitt ursprung. Kollapsen på bostadsmarknaden har sedan förra sommaren inneburit fallande bostadspriser som nu, tillsammans med försvagad sysselsättning och hög inflation, på allvar slår mot hushållens konsumtion. Trots stora räntesänkningar, finanspolitisk stimulans, och en svag dollar som gynnar exporttillväxten, väntas BNP-tillväxten bli mycket svag i landet i år. Även 2009 blir ett mycket svagt år, även om vår bedömning är att en viss återhämtning sker då.

Efter hand försvagas konjunkturer även i Europa, men nedgången blir inte lika djup som i USA. Tillväxtländer som Kina och Indien klarar sig relativt väl, även om tillväxten dämpas något även där. Dessa länder bidrar dock fortsatt till att hålla uppe den globala tillväxten.

Den internationella ekonomin präglas för närvarande också av en påtaglig inflationsuppgång. Priser på råvaror som metaller, energi och jordbruksprodukter har stigit till mycket höga nivåer. Inflationsimpulserna från framför allt höga energi- och livsmedelspriser väntas dock komma att minska framöver. Vi bedömer att inflationen i OECD-området kulminerar under det först halvåret 2008. Därefter bidrar även den svagare internationella konjunkturer till att inflationstrycket dämpas.

Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har sänkt sin viktigaste styrränta från 5,25 till 2,25 procent för att, i det svåra läget som uppstått, underlätta anpassningen på bostadsmarknaden och förhindra en djupare konjunkturedgång. Den europeiska centralbankens (ECB) styrränta har dock varit oförändrad sedan hösten 2007. ECB väntas sänka styrrän-

Jämförelse av finansiella kriser

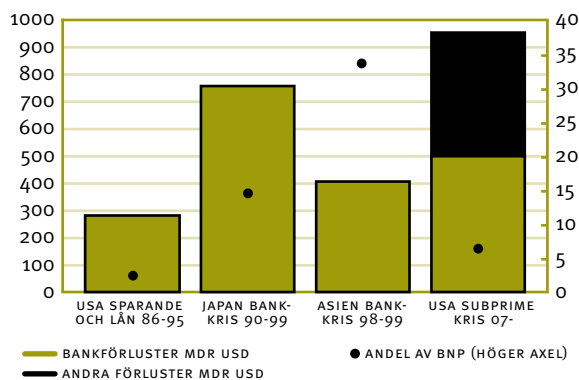

Diagram 2:1

Källa: IMF

tan något i år när konjunkturer dämpas och inflationstrycket avtar. Även finanspolitiken väntas bli mer expansiv, särskilt i USA där ett stimulanspaket med skattesänkningar genomförs till sommaren.

Vi bedömer att den ekonomiska politiken i flera för världsekonomin utveckling viktiga länder kommer att fortsätta att möta den avmattning som nu sker genom expansiva åtgärder i både finans- och penningpolitiken. Riskerna för att utvecklingen i produktion och sysselsättning avmattas kraftigare är i nuläget större än att det skulle bli en mer positiv utveckling, varför beslutsfattarna kommer att fortsatt behöva visa prov på skicklighet. Hanteringen av förloppet i de stora länderna i år blir avgörande för en god utveckling och stabilitet i hela världsekonomin, och för att undvika en utdragen global svag utveckling.

Den finansiella turbulensen fortsätter

De har varit oroligt på de finansiella marknaderna sedan sommaren 2007 och turbulensen har snarast ökat efter hand, trots att världens stora centralbanker vidtagit kraftfulla åtgärder. Det går ännu inte att fullt ut överblicka omfattningen av de förluster som kommer att drabba det finansiella systemet. Regeringarna i de stora industriländerna har nyligen satt press på aktörerna att inom några månader öppet redovisa sina kopplingar till den finansiella turbulensen.

IMF har i mars i år uppskattat de totala förlusterna till 945 miljarder dollar och jämfört den nuvarande krisen med andra. I jämförelse med den amerikanska sparbankskrisen under slutet av 1980-talet och början av 1990-talet har IMF kommit fram till att den nuva-

Husprisindex i USA

Årlig procentuell förändring

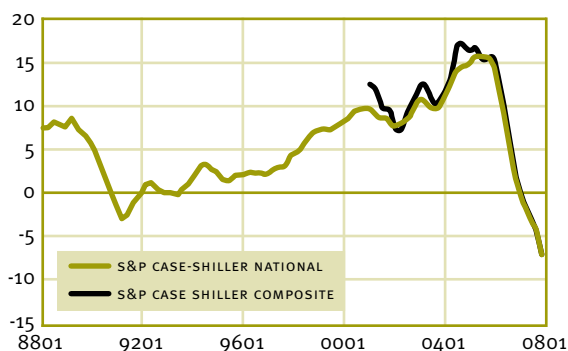

Diagram 2:2

Källa: Reuters Eco Win samt egna beräkningar

rande krisens förluster redan är mer än dubbelt så stora i procent till BNP i USA. Det visar att problemen redan nu är av en mycket stor omfattning.

De stora kreditförlusterna leder till att det blir dyrare och svårare att låna pengar, vilket påverkar både möjligheterna till investeringar och hushållens vilja att konsumera. Effekterna på den reala ekonomin av problemen i finanssektorn börjar nu synas, särskilt i USA som väntas gå in i två år med svag ekonomisk tillväxt.

Den finansiella oron började med problem på den amerikanska bolånemarknaden. Bostadslån gavs till hushåll med låg kreditvärdighet (s.k. sub-primelån) i allt större omfattning mellan 1996 och 2006. När räntorna under 2005 blev högre (från hösten 2004 till hösten 2006 höjde den amerikanska centralbanken (Fed) sin viktigaste styrränta från 1 till 5,25 procent) och lånen skulle läggas, om drabbades många låntagare efter hand av problem att klara betalningar. När samtidigt fastighetsprisernas långvariga uppgång vändes i ett fall under 2006, blev det omöjligt för hushållen att belåna bostaden för att klara sig ur problemen. Uteblivna räntebetalningar och amorteringar ledde till betydande kreditförluster för många bolåneinstitut.

Kreditförlusterna drabbar dock inte bara de som ursprungligen gav ut lånen. De sprids vidare i det finansiella systemet genom att banker och kreditinstitut, ofta genom specialbolag skapade för ändamålet, har paketerat om och sålt lånen vidare i flera led. Det har skapats s.k. strukturerade kreditprodukter, där subprime-lån ingick som en del. Uppfinningsrikedomen när det gäller att låna ut pengar och fördela kre-

ditrisker till investerare på de finansiella marknaderna, har resulterat i en komplex och svåröverblickbar struktur. Politiker och myndigheter såsom centralbanker och finansinspektioner har inte haft tillräcklig inblick i utvecklingen av krediterna och instrumenten och agerat i tid, utan i för hög grad litat på aktörernas självreglering. Detta är ett avgörande förhållande bakom dagens stora svårigheter för centralbanken och regeringen i USA och även i andra länder att hantera den finansiella turbulensen.

Osäkerhet kring vilka aktörer som eventuellt har problem kopplade till bolånekrisen och hur stora dessa är, leder till att banker inte vill låna ut pengar till varandra med följden att räntorna på den s.k. interbankmarknaden stiger. Flera centralbanker har vid upprepade tillfällen försett interbankmarknaden med likviditet, också genom stora samordnade aktioner. Ändå har höjda interbankräntor lett till att skillnaden mellan interbankräntan och räntan på en betydligt säkrare statskuldsväxel, ökat betydligt sedan hösten förra året. Detta har inneburit högre lånekostnader för hushåll och företag.

Den finansiella krisens utveckling och dess återkopplingar på den reala ekonomin sammanhänger med hur långvariga problemen på den amerikanska bostadsmarknaden kommer att bli. Under hela 2008 kommer fortsatt många hushåll att tvingas lägga om lån till betydligt högre räntor. Det leder troligen till att antalet hushåll med betalningsproblem kommer att öka i landet, vilket ger ytterligare press nedåt på huspriser och bostadsbyggande.

Den finansiella oron kommer enligt vår bedömning inte att börja ebba ut på allvar förrän under 2009. En viktig förutsättning för det är att husprisfallet i USA stannar av och att priserna på sikt vänder upp igen. En annan förutsättning är att det inom inte alltför lång tid klargörs hur stora kreditförlusterna egentligen är samt vilka aktörer som bär och drabbas av förluster.

Kraftig dämpning av konjunkturen i USA

BNP-tillväxten i USA sjönk kraftigt under det fjärde kvartalet 2007, efter två starka kvartal. På årsbasis blev tillväxten under förra året 2,2 procent vilket var en avmattning från 2006. För det första halvåret i år bedömer vi att det blir en svagt negativ tillväxt, det vill säga. USAs ekonomi befinner sig då enligt gängse definitioner i en recession. Under hösten 2008 bedömer vi att en mycket försiktig återhämtning startar och den förstärks nästa år när problemen på bostadsmarknaden väntas minska.

Under sommaren och hösten 2008 ger ett finanspolitiskt stimulanspaket som motsvarar cirka 1 procent av BNP, stöd åt en återhämtning i konsumtionen och vi bedömer också att Federal Reserves kraftfulla räntesänkningar hittills får effekt på aktiviteten i ekonomin efter hand.

Sammantaget bedöms USAs BNP öka med enbart 0,8 procent i år och 1,2 procent nästa år. Det kommer sannolikt att ta ganska lång tid innan den amerikanska ekonomin återvänder till goda tillväxttal på runt 3 procent som under perioden 2004-2006. Det var en konsumtionsledd utveckling i landet som i hög grad i byggde på att hushållens förmögenhet steg genom stigande huspriser.

Den kraftiga konjunkturedgången sammanhängs som vi pekat på tidigare, i hög grad med kollapsen på bostadsmarknaden. Bostadsinvesteringarna har fallit i två år och bostadspriserna har också fallit sedan sommaren 2007. Det stora antalet osålda hus pekar mot fortsatt fallande bostadspriser och minskat byggande. Bostadsbyggandet förväntas fortsätta att bidra negativt till BNP-tillväxten under de närmaste åren, men även andra investeringar utvecklas svagt.

De fallande huspriserna påverkar hushållens förmögenhet negativt och leder till ett ökat sparande och försvagad konsumtionstillväxt. Därtill kommer att den kraftiga inbromsningen av sysselsättningsutvecklingen innebär att hushållens disponibla inkomster växer långsammare, samtidigt som ett högt oljepris och hög inflation urholkar konsumtionsutrymmet.

Arbetsmarknaden har också försvagats snabbt under 2008. Sysselsättningen minskade med 230 000 personer under perioden januari-mars i år. Nedgången drabbade framför allt industrin och byggsektorn, men utvecklingen var svag även i tjänstesektorerna. Arbetslösheten har stigit från 4,4 till 5,1 procent mellan mars 2007 och 2008, och merparten av ökningen har skett den senaste tiden. Det tyder på fortsatt försvagning och vi bedömer att arbetslösheten stiger till i genomsnitt 5,6 procent i år och 6,1 procent 2009.

Det positiva inslag som finns i USAs konjunkturbild är de förbättrade exportutsikterna i spåren av flera års dollarförsvagning. Utrikeshandeln väntas ge påtagliga positiva bidrag till BNP-tillväxten både i år och nästa år.

Osäkerheten är alltså mycket stor om den kommande utvecklingen i USA och vi ser allvarligt på läget. Det finns en betydande risk att det tar lång tid innan problemen på bostadsmarknaden ebbar ut. Fortsatt fallande huspriser som försvagar konsumtionen skulle kunna leda till en negativ spiral som slutar i en djup recession. Men det finns också motkrafter som talar för en mindre allvarlig nedgång. Federal Re-

BNP i fem länder

Årlig procentuell förändring

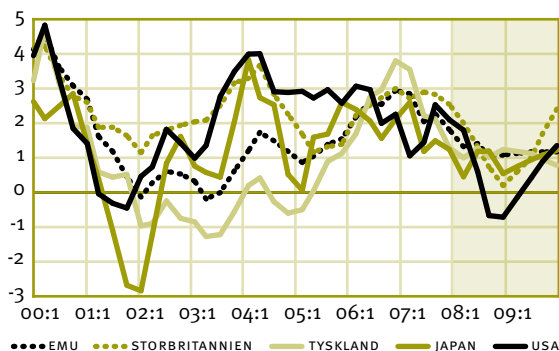

Diagram 2:3

Källa: Reuters EcoWin samt egna beräkningar

BNP internationellt, årlig förändring

	2006	2007	2008	2009
USA	2,9	2,2	0,8	1,2
Japan	2,2	2,0	1,4	1,5
Tyskland	3,1	2,6	1,6	1,5
UK	2,8	3,0	1,5	1,9
OECD	3,0	2,6	1,7	1,8
EMU-12	2,8	2,6	1,7	1,6
NORDEN	4,2	3,5	2,2	2,0
Exp.markn.vägd	3,2	3,0	1,8	1,7

Tabell 2:1

Källa: OECDs ECONOMIC OUTLOOK samt egna beräkningar

serves kraftfulla räntesänkningar, den finanspolitiska stimulansen och den svaga dollarn bidrar till att mildra nedgången. Utmaningar kvarstår för politiker och myndigheter att återupprätta ett väl fungerande kreditväsende.

Dämpad tillväxt även i Europa

Försvagningen i USAs ekonomi och oron på finansmarknaderna försämrar tillväxtutsikterna också i euroområdet. BNP i euroområdet ökade i fjol med 2,6 procent, vilket var något svagare än året innan. 2008 väntas tillväxten dämpas till 1,7 för att 2009 ligga på ungefär samma ökningstakt. Exportutvecklingen hålls dock tillbaka av att omvärldsefterfrågan dämpas och att euron har stärkts mycket mot dollarn under de senaste åren. Höga räntor för företag och hushåll missgynnar också investeringar och konsumtion i området.

Det är dock sannolikt att det i euroområdet blir en begränsad konjunkturedgång trots den stora nedgång vi ser i USA. För denna bild talar det faktum att prisuppgången på bostäder i euroområdet generellt sett inte har varit så omfattande under tidigare år. I Tyskland har huspriserna exempelvis i stort sett stått stilla. Ett allmänt prisfall, som skulle dra upp hushållens redan höga sparande i euro-området ser inte sannolikt ut nu enligt vår bedömning.

Det är dock viktigt att förtroendet hos hushållen hålls uppe i euroänderna genom den ekonomiska politiken och av hur ECB möter den internationella avmattningen och finansiella turbulensen. Euroområdet hade i många år stora problem med en svag utveckling av hushållens konsumtion, vilken dock förbättrats under den senaste konjunkturuppgången. Konsumentförtroendeindikatorn för EMU-området är dock sjunkande sedan ungefär ett halvår tillbaka.

Den förbättrade situationen på arbetsmarknaden som pågått under några år fortsätter även under 2008 med en för euroområdet låg arbetslöshet på cirka 7 procent. Den bedömer vi ungefärligen kommer att ligga kvar under nästa år. Det relativt sett goda läget på arbetsmarknaden, tillsammans med förväntningar om en mer expansiv ekonomisk politik, talar för att konjunkturedgången blir måttlig i området.

Tysklands ekonomi har utvecklats starkt under de två senaste åren och både tillväxt och sysselsättning har ökat snabbt. BNP-tillväxten bedöms sjunka till cirka 1,5 procent både 2008 och nästa år. Främst är det investeringarna som minskar jämfört med tidigare år, och särskilt i bostäder.

Frankrikes tillväxt blev något svagare 2007 än vi bedömde i höstas. Innevarande år sjunker den ytterligare några tiondelar. Vi bedömer att utvecklingen i BNP blir ungefär densamma som i Tyskland under prognosperioden.

Italien uppvisar dock en mycket svag utveckling och BNP-tillväxten blir enbart 0,5 procent där under prognosperioden

Storbritannien

Landet har haft en tillväxttakt över genomsnittet i euroområdet under lång tid, men utvecklingen avtar nu. Den finansiella turbulensen har påverkat landet och banken Northern Rock blev tvungen att räddas av staten från konkurs. Sjunkande huspriser under slutet av 2007 har vidare påverkat hushållen. Bank of England har sänkt räntan några gånger under de sista månaderna för att möta nedgången. Tillväxten avmattas kraftigt och förväntas bli drygt 1,5 procent i år men en viss återhämtning bedömer vi ska komma under 2009. Sysselsättningen är mycket hög i landet efter en

lång period med god utveckling. Arbetslösheten förväntas dock öka nu till cirka 5,7 procent 2009.

Norden

I Danmark har tillväxttakten börjat mattas av under 2007 och nu sker en fortsatt nedkyllning av bostadsmarknaden och den påverkar bostadsinvesteringarna negativt. De reala huspriserna har varit sjunkande i landet sista året. Investeringskonjunktoren försvagas även mer allmänt under prognosperioden. BNP-tillväxten fortsätter att avta och blir cirka 1,5 procent i år och ännu lägre 2009. Arbetslösheten är cirka 3,5 och stiger något under prognosperioden.

Norges fastlandsekonomi, det vill säga när oljesektorn är borträknad, har växt kraftigare än vi trodde i höstas och tillväxten blev 6 procent år 2007. En något svagare internationell konjunktur under kommande år bidrar till att också den norska utvecklingen mattas av något. Bostadsbyggandet som varit ett draglok för fastlandekonomin mattas av. I år väntas BNP öka med 3 procent och nästa år en halv procentenhet mindre. Arbetslösheten är fortsatt mycket låg, cirka 2,6 procent och förväntas ligga kvar där även under 2009.

Finland fick en mycket hög tillväxt också under 2007, främst tack vare stark och export och ökande investeringar. I år mattas tillväxten dock av snabbt och bedöms bli 2,7 procent för att 2009 sjunka något ytterligare. Arbetslösheten har sjunkit över en längre tid, men i år och nästa år väntas den ligga still på ungefär samma nivå som 2007.

Japan

Tillväxten i Japan har varit god under några år efter den mycket utdragna krisen på 1990-talet, men utvecklingen blir nu svagare under kommande två åren. Hushållens konsumtionsutveckling är måttlig, bland annat som en följd av en svag utveckling av reallönerna. Arbetslösheten ligger kvar på strax under 4 procent under prognosperioden.

Fortsatt hög tillväxttakt i tillväxtekonomierna

Tillväxtekonomierna, inte minst Kina och Indien, väntas fortsätta att växa snabbt de närmaste åren och det bidrar till att hålla uppe den internationella tillväxten.

Tillväxten i Kina dämpas dock något till följd av en försvagning av exporttillväxten till USA och en lägre investeringstakt. En motverkande kraft är att de kinesiska hushållens konsumtion ökar allt snabbare på grund av myndigheternas insatser för att höja levnadsstandarderna på landsbygden. Investeringsstillväxten begränsas dock av centralbankens åtgärder för att dämpa kreditillgången då inflationstrycket är relativt högt under 2008.

Brentolja USD/fat

Diagram 2:4

Källa: Reuters EcoWin samt egna beräkningar

Växelkurs EUR/USD

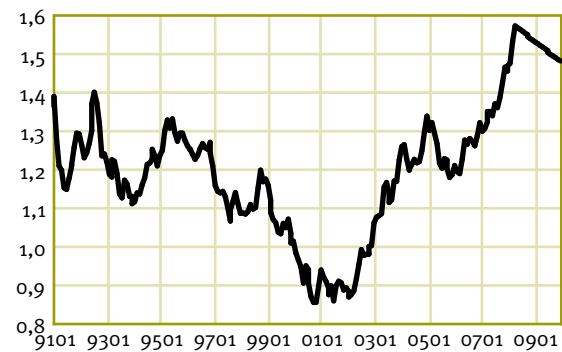

Diagram 2:5

Källa: Riksbanken samt egna beräkningar

Oljepriset sjunker svagt

Oljepriset har ökat trendmässigt från år 2002 i spåren av en stark global BNP-tillväxt. Efter en nedgång under det andra halvåret 2006 har oljepriset stigit brant under 2007 och början av 2008 och genomsnittspriset i mars var över 100 dollar per fat. Prisuppgången speglar en fortsatt stark efterfrågan i tillväxtekonomier som Kina samtidigt som OPEC genomfört vissa produktionsminskningar.

Det är dock svårt att förklara den mycket stora prisuppgången enbart i termer av utbud och efterfrågan. Sannolikt finns inslag av spekulation, oron på de finansiella marknaderna har gjort att investerare sökt sig till olja och andra råvaror, vilket drivit upp priserna. Den påtagligt stora följsamheten mellan oljepriset och dollarkursen pekar mot att dollarförsvagningen också har bidragit till oljeprisuppgången. De oljeproducerande länderna har velat försvara sina intäkter i inhemska valutor genom ett högt oljepris.

Efter hand väntas minskande spekulationsinslag, en stabilisering av dollarkursen och en fortsatt avmattning i den globala tillväxten leda till en nedgång i oljepriset. Det genomsnittliga oljepriset bedöms hamna på 95 respektive 85 dollar per fat i år och nästa år.

Dollarkursen stabiliseras och stärks något efter hand

Dollarn har försvagats trendmässigt sedan 2002, med undantag av 2005 då stora ränteskillnader och den högre tillväxten i USA relativt Europa gav dollarn stöd. Den faktor som sedan länge verkat för en dollarförsvagning är det låga inhemska sparandet i USA, vilket inneburit ett allt större bytesbalansunderskott. Underskottet finansieras av ett stort kapitalinflöde och så länge utländska placerare, inte minst asiatiska och oljeproducerande ekonomier fortsätter att efter-

fråga dollartillgångar så begränsas försvagningen av dollarn. Den japanska ekonomins svaghet och Kinas och de oljeproducerande ländernas motstånd mot att låta sina valutor stärkas alltför snabbt har inneburit att euron burit en betydande del av anpassningsbördan när dollarna försvagats.

Inbromsningen i den amerikanska ekonomin tillsammans med Feds stora räntesänkningar har gett dollarnedgången extra fart under slutet av ifjol och början av i år. Men såväl en fördjupad nedgång som ytterligare räntesänkningar ligger antagligen redan "inbakade" i den nuvarande kursen, vilket gör ett fortsatt fall mindre troligt. Vår bedömning är att dollarkursen stabiliseras och efter hand stärks något i takt med att försämringen av den europeiska konjunkturen blir tydligare. I slutet av 2007 och 2008 väntas växelkursen EUR/USD stå i 1,54 respektive 1,48.

Den svenska utvecklingen

Den finansiella oron verkar hittills ha haft begränsade effekter på den svenska ekonomin och det finns inga indikationer på att det ska bli värre. Först och främst verkar inte den svenska finanssektorn tyngas av kreditförluster i någon nämnvärd omfattning. Svagare tillväxt i omvärlden hämmar naturligtvis exporten och hushållen betalar högre boräntor till följd av oron. Den direkta effekten på företagens (utanför finanssektorn) verksamhet tycks vara begränsad enligt vad de själva uppger, exempelvis i Riksbankens företagsundersökning.

Nedväxlingen av BNP-tillväxten kan inte att enbart skyllas den internationella avmattningen och turbulensen på de finansiella marknaderna. En kraftig nedgång för exporttillväxten var ett faktum långt

Försörjningsbalans

Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Privat konsumtion	2,5	3,1	2,2	2,0
Offentlig konsumtion	1,5	0,8	1,2	1,4
Investeringar	7,7	8,0	5,8	3,5
Lagerinvesteringar*	0,1	0,7	-0,7	0,0
Export av varor och tjänster	8,9	5,6	4,6	5,3
Import av varor och tjänster	8,2	9,5	4,7	5,5
BNP	4,1	2,6	2,0	2,3

* förändring i procent av föregående års BNP

Tabell 2:2

Källa: SCB samt egna beräkningar

innan finansorn slog ut i full blom. Men oron fördju-
par och förlänger säkert nedgången. Dels via sämre
exportutsikter men också genom att osäkerhet bidrar
till att företagen agerar försiktigare när det gäller in-
vesteringar och nyanställningar. Sannolikt blir också
hushållen mindre spendersamma och mer sparsamma.

Fjölårets konjunkturförsvagning handlade nästan
uteslutande om att exporten (av varor) tappade fart.
Den fortsatta försvagningen i år och nästa år innebär
att inhemsk efterfrågan försvagas. Framför allt är det
konsumtionsutvecklingen som bromsar in.

I år och nästa år bedöms BNP växa med 2,0 respektive
2,3 procent. Den blygsamma återhämtningen
sammanhänger med en antagen expansiv finanspoli-
tik.

Vi utgår i prognosen från att finanspolitiken är i
stort sett neutral i år, men att den nästa år läggs om
och blir klart expansiv. Alla eventuella förslag i till-
läggsbudgeten för 2008 förutsätts vara fullt ut finan-
sierade. För 2009 antas cirka 25 miljarder användas för
genomförandet av ofinansierade reformer. 8 miljarder
antas användas till att sänka inkomstskatterna och 12
miljarder används till utökade utgifter för kommunal
konsumtion och infrastrukturinvesteringar. Därtill
kommer 6 miljarder avseende, redan aviserade, sänkta
socialavgifter för ungdomar. Inkomstskattesänkning-
arna ökar hushållens disponibla inkomster och i för-
längningen bör konsumtionen öka. Ökad kommunal
konsumtion och ökade offentliga investeringar påver-
kar BNP direkt. De sänkta sociala avgifterna antas på
kort sikt främst höja företagens vinster. De ofinansie-
rade reformerna stimulerar efterfrågan i ekonomin.
BNP beräknas bli i storleksordningen 0,4 procent hö-
gre 2009 än annars tack vare stimulansen.

Svenska växelkurser

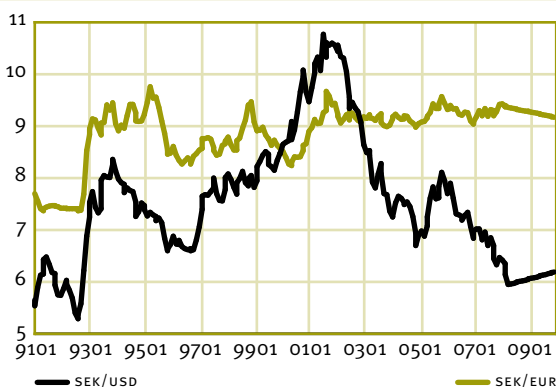

Diagram 2:6

Källa: Riksbanken samt egna beräkningar

BNP i Sverige

Säsongrensade kvartalsvärden

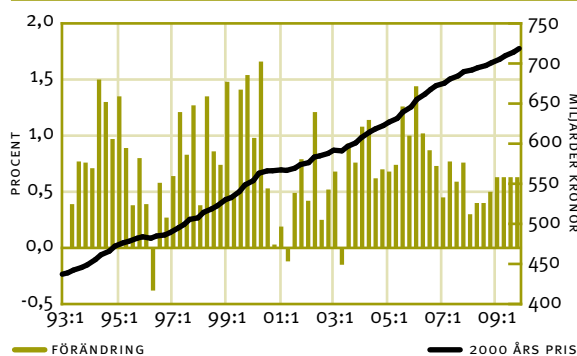

Diagram 2:7

Källa: Medlingsinstitutet samt egna beräkningar

Vi har utgått från Riksbankens räntebana från den
penningpolitiska rapporten i februari i år i våra beräk-
ningar.

Den svenska kronan antas den kommande perio-
den försvagas något mot dollarn och förstärkas något
mot euron.

De redovisade beräkningarna avser den kalen-
derkorrigerade utvecklingen 2008 och 2009.
Den faktiska BNP-utvecklingen bedöms ligga
0,3 procentenheter över respektive 0,1 procent
under den kalenderkorrigerade.

RULC på exportmarknaden

Index 1980 = 100

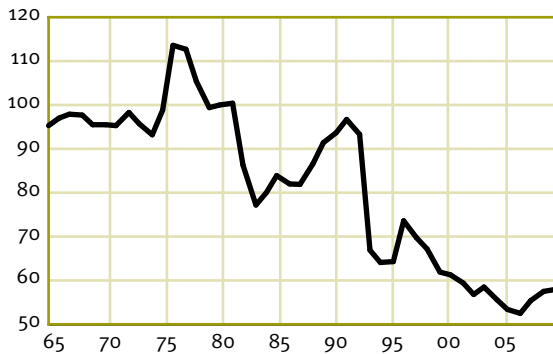

Diagram 2:8

Källa: scb samt egna beräkningar

Terms of trade

Index 2000 = 1

Diagram 2:9

Källa: scb samt egna beräkningar

Efterfrågan och produktion

Hygglig exportutveckling trots sämre förutsättningar

Ökningstakten för varuexporten sjönk ifjol kraftigt till 2,6 procent jämfört med 8 procent året innan.

Världsmarknadstillväxten – mätt som importutveckling i de viktigaste avnämländerna för svensk export – dämpades och konkurrenskraften försämrades markant, främst till följd av den mycket svaga produktivitetstillväxten. Till en del förklaras den stora nedväxlingen i ökningstakt av en särskild svag utveckling för läkemedel (kemisk industri), telekom och bilar.

De grundläggande förutsättningarna för exporten förbättras inte de närmaste åren. I år och nästa år leder en försvagad global tillväxt till en fortsatt inbromsning av marknadstillväxten och den svenska exportindustrins konkurrensläge försämras ytterligare i år. Å andra sidan behöver inte nödvändigtvis utvecklingen ytterligare försvagas för de viktiga varugrupper där utvecklingen överraskade negativt i fjol. Den totala exporten har under senare år påverkats av svängningar för viktiga exportområden utan direkt samband med förändringar i världsmarknadsefterfrågan eller konkurrenskraften.

Statistiken över orderingsgången ser inte påfallande svag ut och utrikeshandelsstatistiken för årets två första månader visar på en kraftig exportutveckling. Trots sämre förutsättningarna väntas en viss återhämtning av exporten komma till stånd, men ökningstakten bedöms stanna runt måttliga 4 procent i år och nästa år. Det innebär att varuexporten växer något långsammare än världsmarknadsefterfrågan.

Tjänsteexporten har ökat mycket snabbt de senaste 4-5 åren. I år och nästa år väntas en långsammare men ändå fortsatt stark utveckling. Efterfrågan på företagstjänster bedöms fortsätta att öka starkt. Exporten av frakttjänster dämpas när världshandel och svensk varuexport utvecklas långsammare än tidigare. Den utländska konsumtionen i Sverige fortsätter att öka, men i långsammare takt jämfört med tidigare.

Svagare importutveckling

Importen av varor ökade med närmare 10 procent förra året, vilket är snabbare än 2006 trots att BNP-tillväxten var betydligt lägre ifjol jämfört med 2006. Den stora importökningen i fjol sammanföll med en kraftig lagerupbyggnad. I år minskar en kraftig lageravveckling importbehovet. Importutvecklingen mattas

Export och import av varor

Procentuell förändring

	2006		2007		2008		2009	
	Volym	Priser	Volym	Priser	Volym	Priser	Volym	Priser
Export	8,0	3,1	2,6	2,5	3,8	1,0	4,3	-1,5
Import	7,7	4,2	9,7	-0,5	3,9	1,6	4,7	-0,6

Tabell 2:3

Källa: scb samt egna beräkningar

Bytes- tjänste- och handelsbalans Procent av BNP

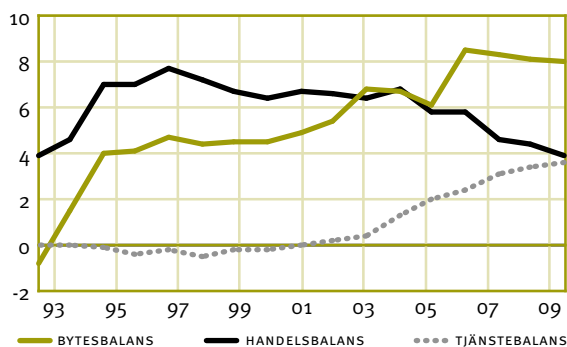

Diagram 2:10

Källa: SCB samt egna beräkningar

också av att aktiviteten i ekonomin, särskilt på investeringssidan nästa år, dämpas.

Ökningstakten för tjänsteimporten tog ett rejält kliv uppåt 2006 och den starka utvecklingen fortsatte i fjol. Såväl importen av företags- och frakttjänster som hushållens resande bidrog till uppgången. En något mer dämpad utveckling väntas de närmaste åren när allmän efterfrågan försvagas.

Trendbrott för terms of trade

Terms of trade, eller bytesförhållandet, mätt som kvoten mellan export- och importpriset för varor i svenska kronor förbättrades kraftigt förra året. I år och nästa år bedöms bytesförhållandet försvagas marginellt. Utvecklingen år 2007-2009 kan ändå ses som ett trendbrott jämfört med de senaste tio årens ihållande försvagning.

Både export- och importpriserna för varor steg kraftigt 2005 och 2006 när framför allt priserna för vissa råvaror som råolja, petroleumprodukter, malmer och metaller ökade mycket. Förra året fortsatte exportpriset att stiga relativt snabbt samtidigt som priset på importerade bearbetade varor föll.

Både export- och importpriset ökar måttligt i år mätt som årsgenomsnitt, men börjar sjunka under loppet av andra halvåret när råvarupriserna sjunker. Även priset på bearbetade varor sjunker från slutet av året. Nästa år fortsätter priserna på såväl råvaror som bearbetade varor att sjunka och både export- och importpriset sjunker mätt som årsgenomsnitt.

Fortsatta stora bytesbalansöverskott

Bytesbalansens överskott stabiliseras vid cirka 8 procent under prognosperioden. Handelsbalansen försvagas som andel av BNP samtidigt som tjänstebalansen

Finansiellt sparande Procent av BNP

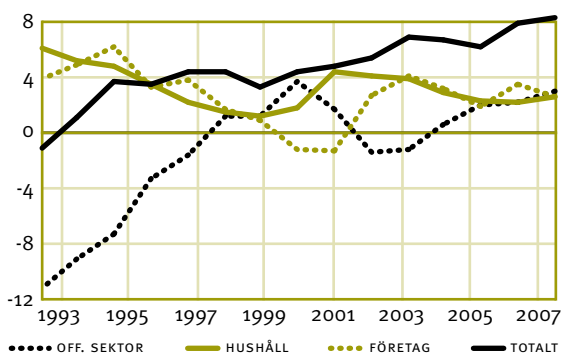

Diagram 2:11

Källa: SCB samt egna beräkningar

som andel av BNP fortsätter den trendmässiga förstärkning som pågått sedan år 2000.

Bytesbalansen är summan av den offentliga sektorns, företagens och hushållens finansiella sparande (så när som på s.k. kapitaltransferringar, som i allmänhet är en liten post). Historiskt har ett högt privat sparande ofta balanserats av ett lägre offentligt sparande och tvärtom, men under perioden sedan 1995 har alla inhemska sektorer haft ett mer eller mindre högt sparande och bytesbalansens överskott har varit stora. De senaste tre åren har kännetecknats av en starkare konsumtionsutveckling och en ökande investeringsaktivitet – hushållens och företagens sparande har minskat något. Samtidigt har den offentliga sektorns sparande ökat och det totala sparandet i ekonomin (bytesbalansen) har varit fortsatt högt.

Svagare investeringskonjunktur i spåren av lägre kapacitetsutnyttjande

Den svenska investeringskonjunkturen är fortsatt god. År 2007 ökade de fasta bruttoinvesteringarna med knappt 9 procent i näringslivet och 8 procent totalt. Efter fyra års oavbruten uppgång för investeringarna har investeringskvoten – investeringarna som andel av BNP - stigit till 19 procent. Det är en jämförelsevis hög nivå, både med historiska mått mätt och i förhållande till jämförbara länders investeringsaktivitet.

De närmaste åren väntas investeringstakten gradvis avta. Det beror i allt väsentligt på att konjunkturavmattningen innebär att kapacitetsutnyttjandet sjunker. Efterfrågan från såväl export- som hemmamarknaden dämpas och företagen har över lag byggt ut sin produktionskapacitet i snabb takt. Som framgår av analysen nedan bedöms lönsamheten i näringslivet bli fortsatt de närmaste åren. Vi tror inte heller

Bruttoinvesteringar

Säsongrensade kvartalsvärden

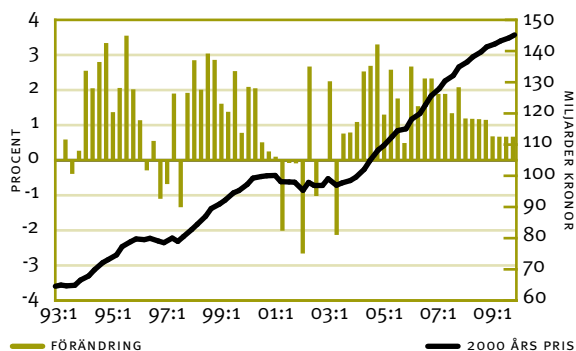

Diagram 2:12

Källa: SCB samt egna beräkningar

Investeringar

Procentuell volymförändring

	2006	2007	2008	2009
Totalt	7,7	8,0	5,8	3,5
Bostäder	13,8	8,7	0,5	2,0

Tabell 2:4

Källa: SCB samt egna beräkningar

att turbulensen på de finansiella marknaderna innebär att det blir svårare och dyrare för företagen att låna pengar i en omfattning som påverkar investeringarna.

Investeringsenkäten från februari 2008 indikerar fortsatt påtagliga ökning i år för investeringarna i industrin. Det är främst järn- och stålverk samt maskin- och gruvindustrin som planerar för stora ökning. Även inom energisektorn tyder enkäten på fortsatt stora ökning av investeringarna. Investeringsplanerna inom varuhandel och företagstjänster pekar däremot på en betydande inbromsning.

Långsam ökning av bostadsbyggandet

Bostadsinvesteringarna ökade åren 2004-2006 med i genomsnitt cirka 15 procent per år. I fjol dämpades ökningstakten till knappt 9 procent. I år och nästa år bedöms bostadsinvesteringarna öka mycket måttligt.

Efterfrågan på bostäder väntas ett antal år framöver var hög genom att stora ungdomskullar kommer ut på bostadsmarknaden och genom ökad invandring. Denna efterfrågan väntas kunna mötas med ungefär dagens omfattning av bostadsproduktionen. Under 2007 påbörjades 29700 lägenheter i småhus och fler-

bostadshus jämfört med 45800 året innan. Men genom att bostadssubventionerna avskaffades i januari 2007 så tidigarelades många projekt till slutet av 2006. SCB beräknar att det handlar om cirka 8000 lägenheter. Om man tar hänsyn till detta blir antalet påbörjade lägenheter i stort sett oförändrat mellan 2006 och 2007. I år och nästa väntas antalet påbörjade lägenheter öka marginellt. Bilden av små ökning för bostadsbyggandet bekräftas av Konjunkturbarometern för mars, där 3/4 av företagen väntade sig oförändrad produktion de närmaste tre månaderna jämfört med närmast föregående tremånadersperiod.

Ökade offentliga investeringar

De offentliga investeringarnas ökningstakt minskade i fjol jämfört med året innan. Det berodde mycket på att Vägverkets investeringar minskade. Höjda anslag för väg- och baninvesteringar innebär dock att de statliga investeringarna ökar i år. Nästa år blir ökningen stark eftersom ökade investeringsanslag antas vara en del av finanspolitikens expansiva inriktning.

De kommunala investeringarna har ökat med i genomsnitt drygt 10 procent per år åren 2005-2007. De kraftigt förbättrade kommunala finanserna har givit utrymme att genomföra tidigare uppskjutna investeringar. I takt med att dessa betas av väntas tillväxttakten avta något.

Lagren ger ett kraftigt negativ bidrag till BNP-tillväxten

Den totala lagerökningen i ekonomin var ifjol mycket större än året innan, vilket gav ett bidrag på hela 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten. Det var framför allt inom industrin som en stor lageruppbyggnad ägde rum, åtminstone till en del förklarad av att försvarningen av efterfrågeutvecklingen under fjolåret var oväntad.

I år och nästa år väntas lagren inom såväl industrin som handeln minska då företagen troligen vill dra ner på de stora lager som byggdes upp i fjol. Minskade lager i industrin och handeln tillsammans med en ökning av lagren av växande skog (tillväxten av skogen är normalt större än avverkningen) bedöms medföra en måttlig minskning av ekonomins totala lager både 2008 och 2009. I år innebär det ett stort negativt lageromslag (årets minus föregående år lagerförändring) som drar ned BNP-tillväxten med 0,7 procentenheter. Nästa år blir lagrens bidrag till BNP-tillväxten svagt negativt.

Hushållens inkomster fortsätter att öka snabbt

Fjolårets starka ökning av hushållens disponibla inkomster fortsätter framöver. Den nominella inkomsten ökar något snabbare respektive något långsam-

Privat konsumtion

Säsongrensade kvartalsvärden

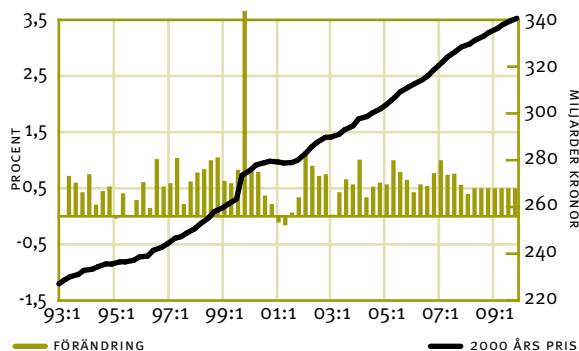

Diagram 2:13

Källa: Konjunkturinstitutet

mare i år och nästa år jämfört med i fjol. Men genom att konsumentpriserna, framför allt i år, ökar mer än i fjol blir ökningstakten för den reala disponibelinkomsten lägre båda åren.

Bakgrunden till den gynnsamma inkomstutvecklingen i fjol var främst en stark utveckling av lönesumman och stora skattesänkningar. I år sänks skatten ytterligare genom det förstärkta jobbavdraget. Nästa år antas en skattesänkning komma till stånd inom ramen för en mer expansiv finanspolitik. Lönesumman stiger snabbt även i år, främst på grund av högre timlöneökningar jämfört med i fjol. De offentliga transfereringarna, som sjönk i fjol, stiger åter 2008 och 2009, mycket till följd av högre pensionsutbetalningar.

Hushållens konsumtion ökar långsammare

Den årliga ökningen av hushållens konsumtionsutgifter har successivt blivit starkare de senaste åren, dock utan att infria de förväntningar om ett större konsumtionsuppsving som gynnsamma underliggande drivkrafter gett upphov till. Förra året växte konsumtionen med 3,1 procent jämfört med 2,5 procent året innan. Det var framför allt en betydligt gynnsammare utveckling av nettot mellan hushållens konsumtion i utlandet och utlänningarnas konsumtion i Sverige som låg bakom den ökade konsumtionstillväxten.

Hushållen valde i fjol att spara en större andel av sina inkomster jämfört med året innan. En förklaring kan vara att ändrade förutsättningar för omfördelningen av inkomster över livet till perioder när man är sjuk, arbetslös eller har gått i pension skapade en osäkerhet och en vilja till ett ökat sparande hos hushållen. En del av den starka ökningen av hushållens disponibla inkomster i fjol berodde på det s.k. jobb-skatteavdraget, som enbart sänker skatten på inkom-

Disponibel inkomst och privat konsumtion

Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Lönesumma	5,5	6,9	6,0	4,6
Disponibel inkomst	3,5	5,5	5,9	5,2
Konsumentpris, IPI	0,9	1,3	2,5	1,8
Real disponibel inkomst	2,6	4,2	3,4	3,4
Privat konsumtion	2,5	3,1	2,2	2,0
Sparkvot *	7,1	8,1	9,1	10,4
* inkluderar sparande i avtals- och premiepensioner				
Hushållens tillgångar				
prisförändringar under resp år	9,6	6,9	2,5	0,8
Småhus+Mark	8,4	8,5	2,5	0,5
Börsaktier	24,5	5,0	5,0	3,0

Tabell 2:5

Källa: SCB, ECOWIN samt egna beräkningar

ster från arbete. Det innebär att det relativa värdet av pensionsinkomster och socialförsäkringsinkomster urholkas.

Detaljhandels- och bilförsäljningen under årets första månader indikerar att konsumtionsutvecklingen gått in i ett lugnare skede. Samtidigt har stämningläget bland hushållen försämrats enligt Konjunkturinstitutets hushållsbarometer.

Hushållens finansiella sparande ökar

Hushållens finansiella sparande ligger nu högt och år 2007 sparade hushållen 82 miljarder kronor. Detta höga sparande väntas öka framöver. Hushållens disponibelininkomster beräknas år 2008 och 2009 att öka med 3,4 procent per år, samtidigt som konsumtionen ökar med endast 2 procent. Detta bidrar till att hushållens finansiella sparande ökar i storleksordningen 20-25 miljarder kronor per år. Dessutom ökar avsättningarna till avtalade pensioner med 6 miljarder kronor per år. Sammantaget väntas hushållens finansiella sparande uppgå till 140 miljarder kronor år 2009.

Det främsta skälet till hushållens höga finansiella sparande är att värdet på deras tillgångar nu utvecklas svagt. Detta har sin grund i att hushållen eftersträvar en ekonomisk trygghet som handlar om att uppnå en viss relation mellan eget kapital och totalt kapital. Denna kallas för soliditet och för hushållssektorn som genomsnitt ligger den nu på cirka 78 procent. Hushållen ökar ständigt sin skuldsättning. För att inte soliditeten ska minska, måste värdet på tillgångarna öka i samma takt. I annat fall kommer hushållen att dämpa

Hushållens finansiella sparande (insättning i finansiella tillgångar minus skuldförändring)

Miljarder kronor

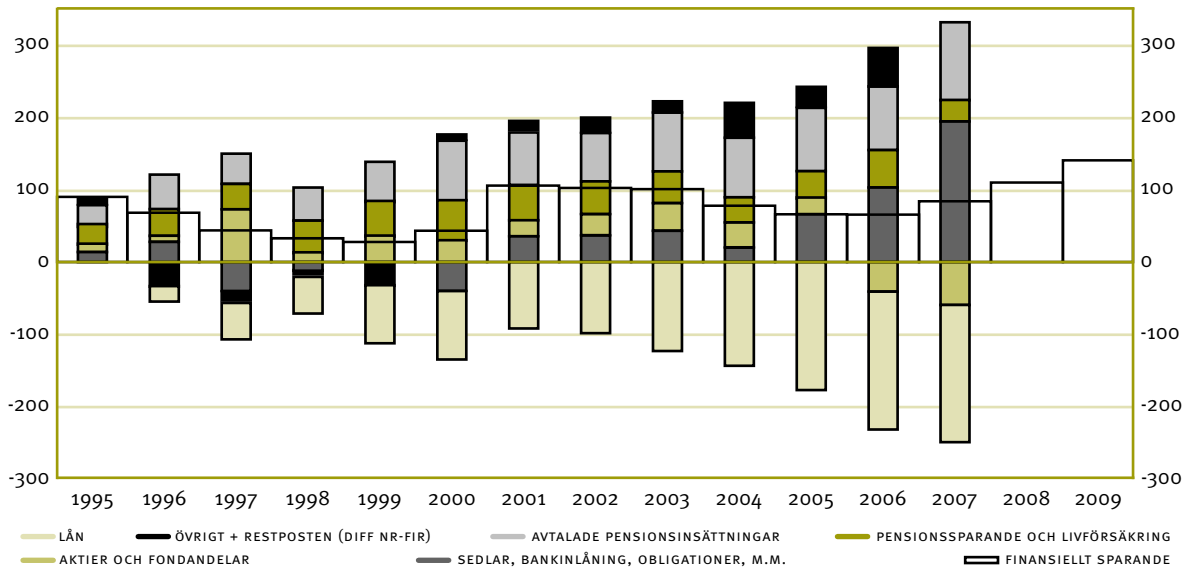

Diagram 2:14

Källa: SCB samt egna beräkningar

sin konsumtion genom att lånefinansiera mindre och använda en större del av sina inkomster till att amortera skulder eller öka sin finansiella förmögenhet. Därigenom dämpas en nedgång i soliditeten.

Hushållens största tillgångsposter är småhus och värdepapper. När småhuspriserna och börsen de senaste åren har utvecklats bra, har detta stimulerat hushållen till ett lägre finansiellt sparande. Nu upphör denna utveckling och både småhuspriser och börsvärde utvecklas svagt och hushållens finansiella sparande ökar.

Det är främst tre faktorer som nu påverkar småhuspriserna på olika sätt. Uppgången i boräntor har en dämpande effekt på priserna medan sänkta fastighetsskatter och hushållens goda utveckling av disponibelinkomsterna verkar stimulerande på priserna.

Det är framförallt förändringar i boräntorna som påverkar småhuspriserna. De tidigare låga räntorna medförde att småhuspriserna steg i hög takt. När boräntorna halverades under åren 2003-2005 och till slut låg på 3,5 procent, steg småhuspriserna snabbt. Under 2006 började räntorna stiga och nu ligger de 5-åriga boräntorna på 5,3 procent. Även de rörliga boräntorna har stigit till liknande nivåer. Bakom dessa ränteuppgångar ligger stigande bostadsobligationsräntor respektive en stigande reporänta.

Räntan på 5-åriga bostadsobligationer har stigit trots att den 5-åriga statsobligationsräntan har sjunkit. Denna ökade spread är ett uttryck för den ökade oron i

det finansiella systemet och att kapitalplacering i större utsträckning söker sig till riskfria placeringar. Spreaden mellan bostadsobligationer och hushållens boräntor har däremot inte ökat i någon märkbar grad.

Boräntorna förväntas ligga på ungefär dessa nivåer under 2008 och 2009. Den tidigare ränteuppgångens dämpande effekt beräknas medföra att småhuspriserna ligger still under år 2008. I takt med denna dämpande effekt klingar av kan man under år 2009 förvänta sig en svag uppgång i småhuspriserna.

Räntesatser

Procent

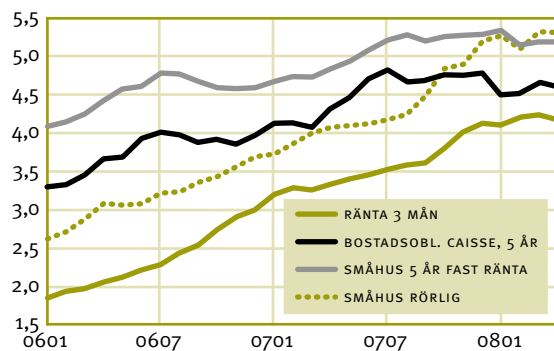

Diagram 2:15 Källa: Riksbanken, Reuters Eco Win samt egna beräkningar

Spreadar mellan olika räntor Procentenheter

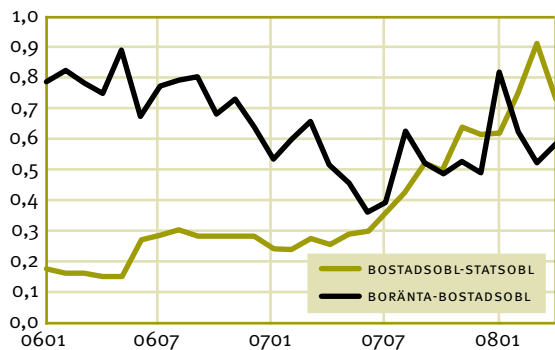

Diagram 2:16

Källa: Riksbanken samt egna beräkningar

Hushållssektorns förmögenhetsvärden 1 januari under respektive år

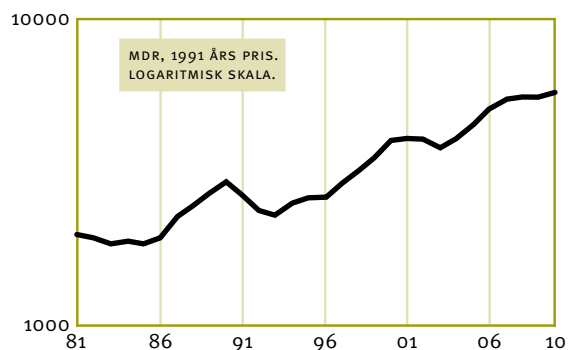

Diagram 2:18

Källa: SCB samt egna beräkningar

Fastighetsprisindex K/T Småhus, permanentbostad i hela riket

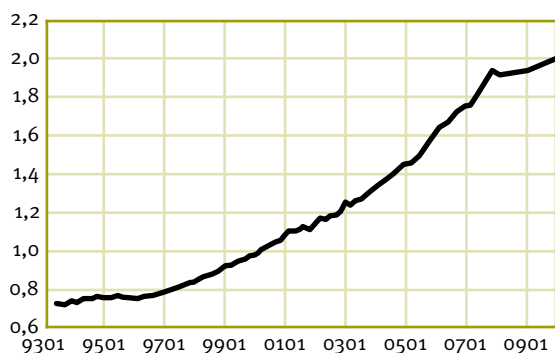

Diagram 2:17

Källa: SCB samt egna beräkningar

Hushållssektorns soliditet 1 januari under respektive år

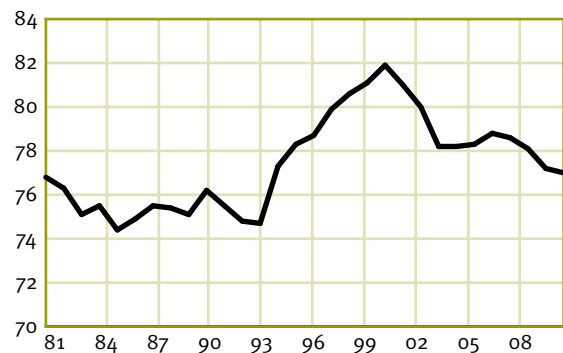

Diagram 2:19

Källa: SCB samt egna beräkningar

Nedgången i aktiekurserna antas att bromsa upp och vända till en uppgång under senare delen av 2008. Mellan årsgenomsnitten skulle då kursförändringen kunna bli noll. År 2009 antas en måttlig ökning av aktievärdena. Totalt skulle värdet på hushållens tillgångar bli oförändrade under år 2008, men öka måttligt med 3 procent år 2009.

När skulderna dras från värdet av tillgångarna erhålls storleken på eget kapital eller förmögenhet. I figuren visas utvecklingen av hushållssektorns förmögenhet i fasta priser, dvs. då konsumentprisutvecklingen har räknats bort. Uppgången i den reala förmögenheten stannar upp under 2008 för att åter börja stiga år 2009. Den reala förmögenhetsutvecklingen under dessa år bidrar till att hushållssektorns soliditet faller under år 2008 men stabiliseras under år 2009. Hushållens höga finansiella sparande bidrar i sin tur till att dämpa nedgången i soliditeten.

Den offentliga konsumtionen ökar åter snabbare

Den offentliga konsumtionen ökade bara med 0,8 procent i fjol, jämfört 1,5 procent året innan. Den svaga utvecklingen berodde främst på att den statliga konsumtionen minskade. I år och nästa år bedöms ökningstakten för den offentliga konsumtionen tillta och landa på 1,2 respektive 1,4 procent.

Den statliga konsumtionen väntas åter öka i år och ökningstakten tilltar 2009 på grund av antagandet om en expansiv finanspolitik som bland annat väntas innebära ökade infrastrukturinvesteringar.

Den kommunala konsumtionen väntas i år öka i samma takt som i fjol, med 1,4 procent, och något snabbare 2009 när statsbidragen ökar som en del av den expansiva finanspolitiken. Kommunernas finanser förbättrades kraftigt åren 2005-2007 jämfört med tidigare år. I år och nästa år väntas fortsatt goda ekonomiska resultat för kommunsektorn som helhet.

Skatteintäkterna stiger och därtill lyfts intäkterna år 2009 av de ökade statsbidrag som antas komma till stånd. Samtidigt väntas utgiftsökningarna bli måttliga, inte minst beroende på att utgifterna för skola och barnomsorg hålls tillbaka av att antalet unga under 20 år minskar fram till och med 2009.

Arbetsmarknad, löner och priser

Arbetskraften ökar långsammare när sysselsättningsuppgången dämpas

Arbetskraften¹ ökade med drygt 70 000 personer, eller 1,6 procent, förra året. En stark ökning av efterfrågan på arbetskraft innebar att utsikterna att få ett jobb förbättrades och fler sökte sig till arbetsmarknaden. De arbetsmarknadspolitiska utbildningsprogrammen skars ner, vilket gav ett tillskott till arbetskraften på knappt 30 000 personer.

I år och nästa år bedöms arbetskraften växa betydligt långsammare när sysselsättningsuppgången efter hand går i stå. Ökningen av arbetskraften hålls tillbaka av att antalet programdeltagare väntas bli 15 000 fler i år och knappt 10 000 fler nästa år. Arbetskraften väntas öka med 0,6 respektive 0,4 procent 2008 och 2009. Det är bara marginellt mer än vad som följer av befolkningsutvecklingen.

Den genomsnittliga arbetade tiden per sysselsatt ökade kraftigt i fjol, främst till följd av en minskad sjukfrånvaro. Enligt Försäkringskassans prognoser fortsätter sjukfrånvaron att minska de kommande åren. I år och nästa år väntas mot den bakgrunden en fortsatt ökning av den genomsnittliga arbetade tiden per sysselsatt komma till stånd, men i betydligt lugnare takt.

Hur stort kan arbetskraftsdeltagandet bli?

Hur stort kan arbetskraftsdeltagandet bli de närmaste åren med en uthålligt god efterfrågan? För att komma fram till det studerar vi orsakerna till att människor i olika åldrar står utanför arbetskraften och resonerar om i vilken utsträckning detta kan komma att förändras i framtiden. Vår slutsats är att arbetskraftsdeltagandet i åldersgruppen 20-64 år skulle kunna öka (från 83,7 procent år 2007) till 86,0 procent.

Bedömningen bygger på att de flesta orsaker till att människor väljer att stå utanför arbetskraften i någon mån kan antas vara konjunkturberoende d.v.s. fler träder ut ur arbetskraften när efterfrågan på arbetskraft är låg än när den är hög. Detta kan dock inte antas gälla i lika stor utsträckning för alla orsaker och

Produktivitet i näringslivet och industrin

Årlig procentuell förändring

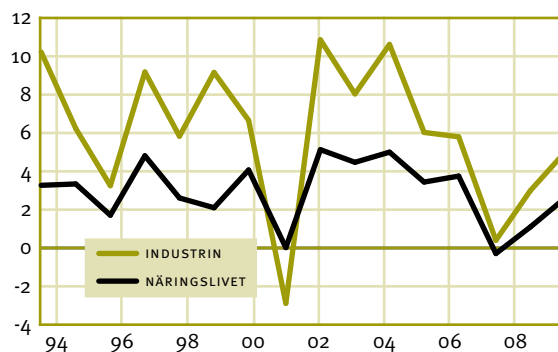

Diagram 2:20

Källa: scb, RFV samt egna beräkningar

benägenheten att återinträda i arbetskraften är inte lika stor i alla fall. Studerande får till exempel betraktas som mer benägna att inträda i arbetskraften än förtidspensionerade.

Vi har därför antagit att antalet studerande är närmare 21 000 färre än det skulle ha varit med samma studerandandel i varje åldersgrupp som år 2007. Skälet till detta antagande är att en stor grupp av de studerande var människor som deltog i arbetsmarknadspolitiska program.

Även om det, också när arbetslösheten är låg, kommer att finnas ett visst behov av program, t.ex. för omskolning, finns alla skäl att räkna med ett betydande tillskott till arbetskraften från denna grupp när det är god efterfrågan på arbetskraft.

Vi har också räknat med att ingen står utanför arbetskraften som arbetssökande när efterfrågan på arbetskraft är hög. Vi antar alltså att det som hindrar dem från att räknas till arbetskraften i dag, t.ex. att de inte aktivt söker arbete, lätt kan undanröjas om chanserna att få ett jobb ökar. Detta skulle ge ett tillskott till arbetskraften på 31 000 personer jämfört med hur det skulle se ut om andelarna arbetssökande utanför arbetskraften i varje åldersgrupp bleve lika stora som år 2007.

Utgångspunkten för denna analys är att det huvudsakligen är efterfrågan på arbetskraft som stimulerar arbetsutbudet och inte att bristande ekonomiska incitament hämmar det. Detta är naturligtvis en förklarad syn. Ekonomiska incitament spelar också en roll för arbetsutbudet. Hur mycket smärre förändringar av de ekonomiska incitamenten specifikt påverkar det potentiella arbetsutbudet analyseras dock inte i detta avsnitt, utan effekten förmodas rymmas inom den givna analysramen. Större förändringar, t.ex. ett radikalt försämrat studiemedelsystem, skulle naturligtvis ändra förutsättningarna för hela analysen.

¹ Vi använder i analysen AKUs tidigare definitioner av arbetskraft och arbetslöshet, dvs. exklusive studerande som sökt arbete. Arbetslösheten enligt ILO-definitionen redovisas dock i tabeller.

Arbetskraften och potential Tusental

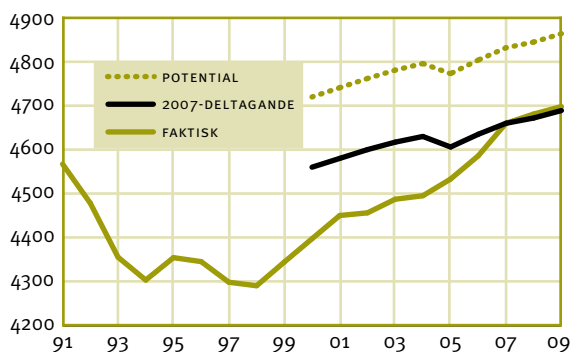

Diagram 2:21

Källa: SCB samt egna beräkningar

De ekonomiska incitamenten bör dock ha olika stor betydelse i olika grupper, varför gruppernas bidrag kanske skulle tillmätas en annan vikt om arbetsutbudet är tänkt att stimuleras av ekonomiska incitament i stället för av efterfrågan. För studenter som blir kvar på högskolan med studielån trots att de hellre vill arbeta och för dem som betecknar sig som arbetssökande, är de ekonomiska incitamenten – uppenbarligen – redan i dag, tillräckliga för att de ska uttrycka en vilja att arbeta. Betecknas man i stället som ledig så framstår det som mer troligt att man inte, av ekonomiska skäl, är i lika stort behov av ett arbete omedelbart. Observera att detta är gissningar gjorda utan kännedom om folks inkomster.

Antalet personer som står utanför arbetskraften som sjuka eller förtidspensionerade av hälsoskäl, antas på några års sikt kunna bli 32 000 mindre, än år 2007, jämfört med hur det skulle ha varit med konstanta andelar i varje åldersgrupp. Trots att vi antar att minskningen skulle kunna bli så stor är vi ändå inte lika positiva som Försäkringskassan (i sin prognos till Regeringen den 21:a februari år 2008). Försäkringskassan räknar totalt sett med en minskning med 33 000 personer mellan år 2007 och 2011 trots att demografin snarare skulle tala för en ökning med mer än 3 000 personer. I övrigt har vi inte antagit några betydande förändringar jämfört med dagens mönster för arbetskraftsdeltagande i olika åldersgrupper.

Sysselsättningstillväxten dämpas markant och arbetslösheten ökar svagt

Sysselsättningen steg mycket kraftigt, med drygt 100 000 personer, 2007 jämfört med året innan. Under slutet av fjolåret fortsatte sysselsättningsökningen trots att efterfrågan och produktionen bromsade in. Nu börjar dock den vikande BNP-tillväxten avspeglas

Arbetsmarknadsläget Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Arbetskraft	1,2	1,6	0,5	0,4
Arbetade timmar	1,4	3,1	1,2	0,3
Arbetad tid per sysselsatt	-0,3	0,9	0,3	0,1
Sysselsatta	1,8	2,4	0,9	0,2
Total arbetslöshet, procent	8,0	6,3	5,9	6,0
Öppen arbetslöshet, procent	5,3	4,6	4,2	4,4
Arbetslöshet, ILO	7,1	6,2	5,8	5,9
Programdeltagare, procent	3,0	1,9	1,9	1,9

Tabell 2:6

Källa: SCB samt egna beräkningar

Arbetslöshet Procent

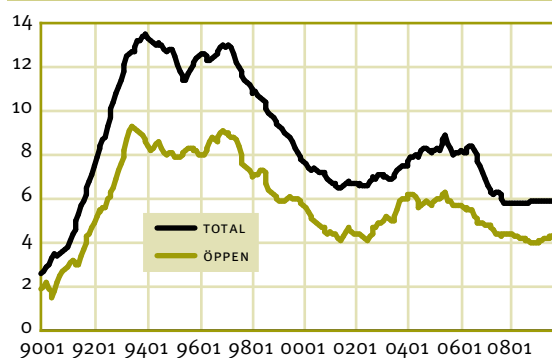

Diagram 2:22

Källa: SCB samt egna beräkningar

i en mer dämpad sysselsättningsutveckling samtidigt som indikatorer pekar mot en lägre sysselsättningstillväxt framöver. Antalet nyanmälda platser har minskat kraftigt under början av i år. I mars var antalet 63 000 personer, vilket är 21 000 färre än för ett år sedan.

Den inbromsning av BNP-tillväxten som inleddes ifjol väntas efter hand i år generera en betydande inbromsning av ökningstakten för såväl antalet arbetade timmar som antalet sysselsatta. Uppgången i arbetad tid per sysselsatt medför att sysselsättningen räknat i personer ökar något långsammare än antalet arbetade timmar. I år och nästa år bedöms sysselsättningen öka med cirka 40 000 personer respektive cirka 10 000 personer.

Under fjolåret dämpades BNP-tillväxten samtidigt som sysselsättningen, i synnerhet mätt som antalet arbetade timmar, ökade i snabb takt. Det innebar ett markant fall för produktivitetstillväxten, produktiviteten minskade något, och en kraftig ökning av genom-

snittlig arbetad tid per sysselsatt. En lägre produktivitetstillväxt var väntad eftersom det i regel tar tid innan företagen kan anpassa sin personalrekrytering när produktionsstillväxten avtar och istället sjunker produktivitetstillväxten. Den mycket kraftiga nedgången kan också sammanhålla med att företagen uppfattade produktionsdämpningen som övergående och anställde personal i en omfattning som byggde på mycket optimistiska förväntningar om efterfrågeutvecklingen de närmaste åren. I år och nästa år väntas produktivitetstillväxten återhämta sig i takt med att företagen anpassar antalet anställda till det försämrade efterfrågeläget.

Den starka sysselsättningsuppgången förra året innebar en stor nedgång av arbetslösheten som landade på 4,6 procent mätt som årsgenomsnitt, ner från 5,3 året innan. I år väntas arbetslösheten sjunka till 4,2 procent för att därefter öka till 4,4 procent. Arbetslösheten enligt ILO-måttet beräknas bli 5,8 respektive 5,9 åren 2008 och 2009. Den totala arbetslösheten, som inte påverkas av antalet programdeltagare, hamnar runt 6 procent de kommande åren.

Bristal och andra indikatorer på resursutnyttjandet har slutat öka och liksom tidigare gånger när konjunkturen gått in i ett lugnare skede väntas nu brist-symptomen dämpas ganska snabbt.

En framgångsrik avtalsrörelse

Nu kan man börja se resultaten från avtalsrörelsen 2007. Den offentliga lönestatistiken, konjunkturlönestatistiken, omfattar nu hela året 2007 men siffrorna är en underskattning av löneutvecklingen. Detta beror på att en hel del lokala avtal ännu inte är klara. När dessa avtal blir klara och de retroaktiva höjningarna för år 2007 läggs in, kommer utfallssiffrorna att revideras upp. Detta gäller främst inom den offentliga sektorn men i viss mån även inom näringslivet. Dessutom har strukturförändringar skett på arbetsmarknaden som dämpat den registrerade löneökningstakten. Detta handlar om att i konjunkturuppgången anställdes många ungdomar under 2007. Genom att deras löner är lägre än genomsnittet, så dämpar detta den sammanlagda löneökningstakten. Detta påverkar främst privata tjänstemäns löneutveckling. I tabellen nedan har de officiella siffrorna för 2007 skrivits upp med förväntade effekter från retroaktiva löneutbetalningar. För åren 2008 och 2009 ingår inga eventuella strukturella effekter.

Det är först för helåret 2008 som de officiella siffrorna skulle kunna visa resultaten från 2007 års avtalsrörelse. Inklusivt en uppskattad löneglidning, skulle utgående löner öka med drygt 4 procent. Lönerna väntas öka något mer i den offentliga sektorn än i näringslivet, cirka 4,5 jämfört med 4 procent.

Totala löneökningar

	2006	2007	2008	2009
Industri	3,2	3,8	4,2	4,2
Byggnads	3,4	2,7	4,0	4,0
Övrigt näringsliv	3,1	3,4	4,0	4,0
Offentlig sektor	2,9	3,5	4,5	4,3
Totalt	3,1	3,5	4,2	4,1
Näringslivet	3,1	3,5	4,0	4,0

Tabell 2:7

Källa: MEDLINGSINSTITUTET samt egna beräkningar

Anm. De engångsbelopp som Kommunalarbetarna fick år 2007 har omräknats till en höjning av lönenivån år 2007.

Huvudnormen för avtalsrörelsens löneökningar blev 3,4 procent per år under 3 år. Detta "magiska" tal finns som ingrediens i nästan alla avtal. Inom ekonomins olika sektorer avviker de centrala procentuella lönepåslagen något från detta tal, vilket beror på flera faktorer. För arbetarna beror det främst på jämställdhetspotten, som ger mer till de avtalsområden som har fler kvinnor. Dessutom är normen i kronor vilket i procent ger mer till avtalsområden med låga löner. I årets avtal har också en del avsatts för att finansiera den nya avtalspensionen och inte använts till att höja utgående löner. Inom främst teknikavtalet har arbetare och tjänstemän avtalat om en garanterad lönehöjning i samband med lokal löneöversyn. En sådan centralt avtalad lönehöjning brukar bokföras som lokalt lönepåslag och inte som centralt. Slutligen har en del tjänstemän centrala avtal som är sifferlösa, vilket innebär att hela lönehöjningen kommer från lokala påslag och inget från centrala.

I tabellen ovan till höger visas för arbetarna och tjänstemännen hur siffran 3,4 procent påverkas av dessa olika faktorer i ekonomins olika huvudsektorer. Totalt höjs arbetarnas löner från centrala avtal med 3,8 procent, vilket främst beror på jämställdhetspottens effekter. Tjänstemännens löner höjs från centrala avtal med 2,9 procent, vilket främst beror på att 15 procent av tjänstemännen har sifferlösa avtal. Sammantaget för hela ekonomin höjs lönerna från centrala avtal i genomsnitt med 3,2 procent.

Lokala förhandlingar väntas öka lönerna i privata sektorn med ytterligare omkring en procentenhet per år. Arbetare väntas få löneökningar i genomsnitt med drygt 4 procent och tjänstemän med knappt 4 procent. I kommunala sektorn väntas arbetarnas löner öka med cirka 4,5 och tjänstemännen med 4 procent.

När löneutvecklingen ska jämföras med den samhällsekonomiska utvecklingen, måste ytterligare ef-

Centrala lönepåslag från avtalsrörelsen 2007

	Arbetarna				Tjänstemännen			
	Total	Privata	Kommuner	Stat	Totalt	Privata	Kommuner	Stat
Lönepott	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4	3,4
+Kronpåslag 667 kr, minst 3,2 %	0,1	0,0	0,4					
+ Jämställdhetspott, % av 168 kr	0,4	0,2	0,8					
Förhandlingsresultat	0,1	0,1	0,0	0,1				
- Lokal löneöversyn	-0,1	-0,1				-0,1		
- Avtalspension	-0,1	-0,1						
Centrala påslag	3,8	3,5	4,6	3,5	3,4	3,3	3,4	3,4
- Sifferlösa avtal					15%	13%	9%	42%
Centrala påslag	3,8	3,5	4,6	3,5	2,9	2,9	3,1	2,0
	Arbetare + Tjänstemän							
	Totalt	Privata	Kommuner	Stat				
Centrala påslag	3,2	3,1	3,7	2,1				

Tabell 2:8

Källa: MEDLINGINSTITUTET samt egna beräkningar

fekter och kostnader som t.ex. bonusar räknas in, vilket görs i nationalräkenskaperna (NR). Sedan 1993 har NRs bild av löneutvecklingen i genomsnitt legat 0,3 procent högre per år. För perioden 2006 - 2009 antas denna skillnad bestå. Dessutom måste man inkludera förändringar i avtalade och lagstadgade arbetsgivaravgifter.

Avgiftssatsen till de privatanställda tjänstemännens ITP-pension fastställs varje år. Den sänktes år 2007 vilket sänkte tjänstemännens lönekostnader med -0,8 procent. För åren 2008 och 2009 har antagits oförändrade avgiftssatser till ITP-pensionen.

Arbetarna fick år 2006 premiefrielse för avtalspensionen, vilket motsvarade en sänkning med cirka 3,5 procent av lönekostnaderna. Denna premiefrielse var av engångskaraktär och medförde att arbetarnas lönekostnader blev oförändrade år 2006 och ökade med cirka 7 procent år 2007. Att visa sådana kast i löneutvecklingen ger ingen information om lönekostnadsutvecklingen. Därför har den tillfälliga premiefrielsen inte medräknats i figuren över arbetarnas lönekostnadsutveckling. År 2009 höjs arbetarnas avtalade avgifter med ett par tiondelar då den nya avtalspensionen successivt fasas in.

Socialavgifter på utgående löner sänktes för ungdomar (18-24 år) den 1 juli år 2007. Den första januari år 2009 avser regeringen att ytterligare sänka sociala avgifter för ungdomar. Sammantaget medför förändringar i avtalade och lagstadgade avgifter att takten i näringslivets lönekostnadsutveckling sänks år 2007

Näringslivets lönekostnader

	2007	2008	2009
Konjunkturlönerna	3,7	4,0	4,0
Nationalräkenskaperna	4,1	4,4	4,4
Lönekostnader, NR	3,6	4,2	4,1

Tabell 2:9

Källa: SCB samt egna beräkningar

med -0,5 procent, år 2008 med -0,1 procent och år 2009 med -0,3 procent. Totalt beräknas lönekostnadsutvecklingen under 2008 och 2009 ligga på drygt 4 procent.

I figuren visas näringslivets lönekostnadsutveckling jämfört med löneutrymmets. Löneutrymmets förändring är beräknad som summan av näringslivets produktivets- och prisutveckling i procent.

Löneutrymmet beräknas nu trendmässigt öka i storleksordningen 4 procent. Den svaga produktivetsutvecklingen under 2007 och 2008 väntas bli tillfällig och år 2009 beräknas löneutrymmet åter öka med 4 procent. När lönekostnaderna ökar mer än löneutrymmet, så sjunker kapitalavkastningen. När lönekostnaderna i stället ökar mindre än löneutrymmet, så stiger kapitalavkastningen. Av figuren framgår att kapitalavkastningen vid mitten av 1990-talet låg högre än vad den gör idag, men vad innebär detta?

Utvecklingen i näringslivet, 3 års genomsnitt Årlig procentuell förändring

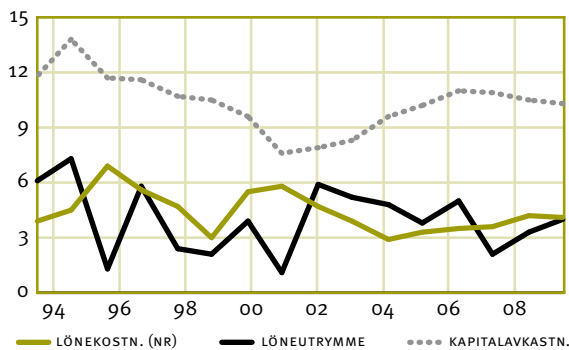

Diagram 2:23

Källa: SCB samt egna beräkningar

Vinstläget i näringslivet Procentenheter

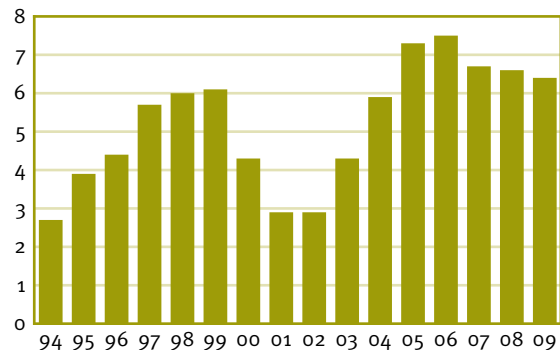

Diagram 2:24

Källa: SCB, Riksbanken samt egna beräkningar

För att få en uppfattning om kapitalavkastningens storlek är bra eller dålig måste man jämföra med en riskfri avkastning som statsobligationsräntan. Skillnaden mellan kapitalavkastning och statsobligationsränta utgör en extra ersättning för den risk man tar då man investerar i ett företag, den s.k. riskpremien. När riskpremien är större än den behöver vara, kan detta tolkas som att vinstläget är extra gott. I följande figur framgår att trots en stor kapitalavkastning var vinstläget dåligt vid mitten av 1990-talet. Vinstläget är i stället betydligt bättre nu än då. Detta beror på att statsobligationsräntan är betydligt lägre nu än då. Vinstläget blir under åren 2007-2009 något lägre än under toppåren 2005-2006, men ligger fortfarande högre än i slutet av 1990-talet.

Sedan år 2004 har näringslivets lönekostnader i Sverige ökat med drygt 3 procent. Detta har varit knappt 0,5 procent högre än den s.k. europanormen (ett vägt genomsnitt av 13 västeuropeiska länder). När den svenska löneökningstakten stiger år 2008 blir den tillfälligt i procentenhet högre. Nästa år väntas även lönekostnadstakten öka i de västeuropeiska länderna och uppgå till 3,5 procent och de svenska lönekostnaderna ökar endast några tiondelar mer.

Den något högre löneökningstakten i Sverige verkar inte, i relation till de västeuropeiska EU-länderna, ha påverkat investeringstakten negativt. Beräknat som andel av BNP, har näringslivets investeringar (exklusive bostadsinvesteringar) sedan mitten av 1990-talet varit lika höga i Sverige som i nio av dessa västeuropeiska länder. Sedan 2005 ligger den dessutom högre.

Jämställdhetspotter och kronpåslag har medfört relativt stora centrala löneökningar för arbetarna i förra årets avtalsrörelse. Vad som kan tolkas av lönestatistiken för 2007, verkar detta ha bidragit till att arbetarnas utgående löner ökar något mer än för

Lönekostnadsökningar i Sverige och i Västeuropa Årlig procentuell förändring

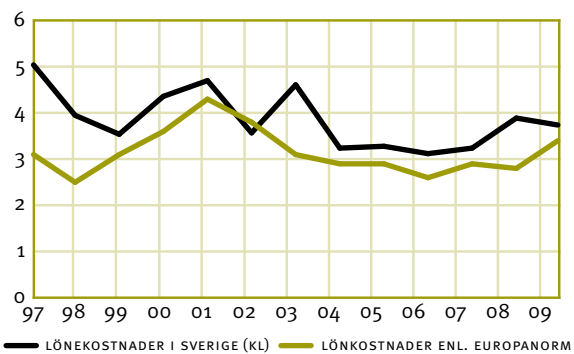

Diagram 2:25

Källa: SCB, Eurostat samt egna beräkningar

Näringslivets investeringar, exkl. bostäder Procent av BNP

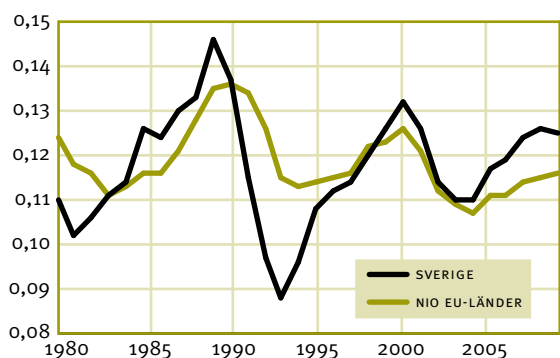

Diagram 2:26

Källa: SCB, OECD samt egna beräkningar

Anm. Löneökningstakten i dessa 9 EU-länder följer som genomsnitt europanormen.

Utgående löner i näringslivet. Årlig procentuell förändring, strukturrensade, 3 års genomsnitt

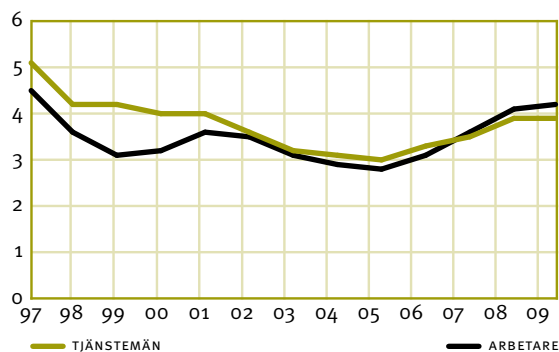

Diagram 2:27

Källa: SCB samt egna beräkningar

tjänstemännen. Denna skillnad kan väntas bestå under de år som avtalen sträcker sig. Jämfört med övriga år sedan 1995 skulle detta vara första gången som arbetarnas löner i näringslivet ökar något mer än för tjänstemännen (se figuren ovan). Skillnaden är dock inte större än att den är jämförbar med tjänstemännens något högre löneökningstakt under de tre föregående åren.

Reallönerna ökade år 2007 med 1,5 procent samtidigt som produktiviteten minskade med -0,3 procent. Detta innebär att reallöneökningen inte kunde finansieras från produktivitetsutvecklingen utan skedde i stället genom att företagens mycket höga vinster från år 2006 inte upprepades. Vinstläget år 2007 är trots detta att betrakta som ett gott år. År 2008 och 2009 ökar reallönerna i takt med produktiviteten, det vill säga med 1 respektive drygt 2 procent. Den höga konsumentprisökningen år 2008 på 3 procent beror inte på att svenska företag skulle höja sina priser extra mycket utan har helt andra förklaringar som inte skapar utrymme för löneökningar. Ungefär 1 procentenhet av inflationen beror på att den tidigare ränteuppgången ökade boendekostnaderna och förklarar varför inflationen överstiger inflationsmålet med lika mycket.

Slutsatsen blir att avtalsrörelsen 2007 har varit framgångsrik. Inom de ramar som samhällsekonomin ger har avtalsrörelsen lyckats med en relativlöneförskjutning mot kvinnodominerade områden och se till att arbetarnas löner ökar i takt med tjänstemännens, samtidigt som reallöneökningarna i genomsnitt ökar med 1,5 procent.

Inflation har stigit men hamnar under Riksbankens mål nästa år

Inflationen har stigit trendmässigt från mycket låga nivåer sedan våren 2005. Under det andra halvåret

Reallön och produktivitet

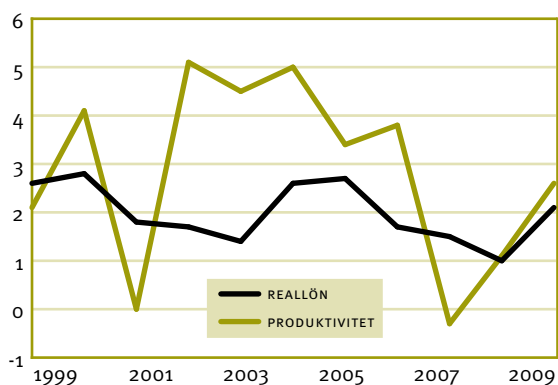

Diagram 2:28

Källa: SCB samt egna beräkningar

2007 steg inflationen snabbt. Inflationen, mätt med KPI, var 3,4 procent i mars i år. En stor del av inflationen förklaras av ökade räntekostnader. Inflationen enligt KPIX, som är Riksbankens flitigast använda indikator för penningpolitiken, var 2,3 procent i mars.

Utöver räntekostnader bidrog höga livsmedels- och energipriser till den snabbt stigande KPI-inflationen i fjol. Men även inflationstrycket från arbetsmarknaden ökade. Den mycket svaga produktivitets-tillväxten i fjol har inneburit att enhetsarbetskostnadens utveckling tagit ett rejält kliv uppåt. Även i år blir inflationstrycket från arbetsmarknaden högt. Produktivitetsutvecklingen bedöms fortfarande bli svagare än normalt och löneökningstakten väntas bli högre än tidigare. Nästa år väntas en betydligt högre ökningstakt för produktiviteten och enhetsarbetskraftskostnaden stiger måttligt. Samtidigt har inflationsimpulserna från höga råvarupriser klingat av och inflationstakten bedöms 2009 ligga under Riksbankens mål på 2 procent.

Risken för en högre inflation sammanhänger med inflationsimpulser utifrån, i först hand olje- och andra råvarupriser. När det gäller inhemska faktorer ligger risken snarast på nedsidan. I vår prognosbild ingår att företagen på hemmamarknaden höjer sina vinstmarginaler. Det är inte säkert att det är möjligt i ett försvagat konjunkturläge, när ökningstakten för hushållens konsumtion dämpas.

Vår inflationsbedömning utgår från hur implicitpriset för privat konsumtion (IPI) förändras. Ökningstakten för IPI skiljer sig normalt från inflations-takten enligt KPI bland annat beroende på hur bostadskonsumtionen mäts. När bostadsräntorna går ner (upp) ökar KPI långsammare (snabbare) än IPI. Den ränteuppgång som varit för handen gör att KPI ökar snabbare än IPI, framför allt i år.

ULC och inhemsk inflation

Årlig procentuell förändring

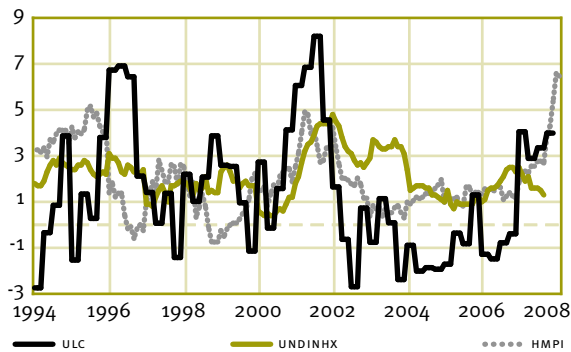

Diagram 2:29

Källa: scb samt egna beräkningar

Bruttovinstandel

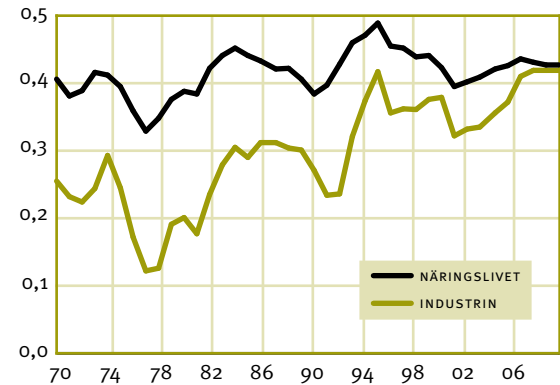

Diagram 2:30

Källa: scb samt egna beräkningar

Inflationstrycket mätt som den genomsnittliga, årliga förändringen av IPI beräknas bli 2,5 procent i år och 1,8 procent 2009. Som en illustration av de viktigaste faktorerna för prisökningarna framöver görs en grov uppdelning av prisutvecklingen i termer av bidrag från löneinflation (arbetskraftskostnad per producerad enhet, ULC), importprisernas utveckling, vinstförändringar samt skatter och taxor i tabell 2.9.

Enhetsarbetskostnaden bedöms stiga med 3,1 procent i år och 1,3 procent 2009. Importpriserna ökar med knappt två procent i år och sjunker marginellt nästa år. Genomslaget av den stigande enhetsarbetskostnaden i år begränsas genom att företagens vinstmarginaler fungerar som buffert. Vinstförändringarna i tabellen ska tolkas som förändringen för den hemmamarknadsorienterade delen av näringslivet. År 2009 ökar vinstandelen där. Vinstandelen, totalt sett, beräknas sjunka i år och vara oförändrad 2009.

KPI

Årlig procentuell förändring

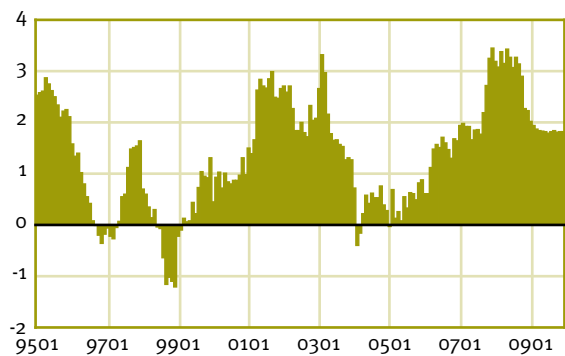

Diagram 2:31

Källa: scb samt egna beräkningar

Bidrag till prisökningen

	2007		2008		2009	
	% för	prisb	% för	prisb	% för	prisb
ULC	3,7	2,3	3,1	1,9	1,3	0,8
Kapitalandel	-2,3	-1,1	-0,7	-0,3	2,2	1,0
Importpris	-0,1	0,0	1,8	0,7	-0,4	-0,1
Indirekta skatter, taxor		0,1		0,2		0,1
Prisökning		1,3		2,5		1,8

Tabell 2:10

Källa: scb samt egna beräkningar

BILAGA: Tabeller och diagram

BNP inom OECD-området

Förändring i procent från föregående år

	2006	2007	2008	2009
USA	2,9	2,2	0,8	1,2
Japan	2,2	2,0	1,4	1,5
Tyskland	3,1	2,6	1,6	1,5
Frankrike	2,2	1,9	1,6	1,5
Italien	1,9	1,7	0,6	0,6
UK	2,8	3,0	1,5	1,9
Danmark	3,5	2,0	1,4	1,0
Norge-fastland	4,6	6,0	3,0	2,4
Finland	4,9	4,2	2,7	2,4
Sverige	4,1	2,6	2,0	2,3
OECD	3,0	2,6	1,7	1,8
EMU-12	2,8	2,6	1,7	1,6
NORDEN	4,2	3,5	2,2	2,0
Exp.markn.vägd	3,2	3,0	1,8	1,7

Tabell 2:11

Källa: OECD'S ECONOMIC OUTLOOK samt egna beräkningar

Konsumentpriser, (implicitpriser)

Förändring i procent från föregående år

	2006	2007	2008	2009
USA	2,8	2,5	2,4	1,7
Japan	-0,3	-0,5	0,1	0,3
Tyskland	1,4	1,9	2,1	1,9
Frankrike	1,9	1,5	2,3	1,9
Italien	2,7	1,8	2,2	2,0
UK	2,4	2,4	2,5	2,4
Danmark	2,1	1,8	2,2	2,7
Norge	2,0	0,5	2,5	2,1
Finland	1,3	1,6	2,2	2,1
Sverige	0,9	1,3	2,5	1,8
OECD	1,8	1,8	2,0	1,7
EMU-12	1,9	1,9	2,3	2,1
NORDEN	1,4	1,4	2,6	2,2
Exp.konk.vägd	1,7	1,7	2,0	1,9
Höginflationsländer ingår ej				

Tabell 2:12

Källa: OECD'S ECONOMIC OUTLOOK samt egna beräkningar

Lönekostnadsutveckling i näringslivet

Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Belgien	2,6	2,7	2,6	3,0
Danmark	3,0	3,9	4,6	4,6
Tyskland	1,7	1,3	2,3	2,7
Spanien	4,0	2,3	2,6	2,4
Frankrike	3,4	3,3	3,1	3,2
Irland	4,4	4,4	3,9	3,9
Italien	2,1	2,1	2,6	3,0
Luxemburg	2,5	3,5	3,1	3,5
Nederländerna	1,1	2,6	4,2	5,6
Österrike	1,6	2,4	2,7	3,0
Portugal	1,7	3,2	3,2	3,2
Finland	2,6	2,7	5,1	4,2
Sverige	3,5	3,6	4,2	4,1
UK	3,5	3,6	1,6	3,7
USA	4,0	5,0	3,6	3,5
Japan	0,1	0,0	0,6	1,8
NORGE	5,8	5,8	5,9	6,1
OECD exkl *	2,9	3,4	3,1	3,4
EU exkl Grekl	2,6	2,6	2,8	3,4
EMU-12	2,6	2,4	2,9	3,2
NORDEN	3,7	3,9	4,8	4,6
OECD-15 ExpKvägd	2,6	2,9	2,9	3,4
EU ExpKvägd	2,4	2,5	2,7	3,4
EMU ExpKvägd	2,2	2,2	2,9	3,3

* exkl Polen, Turkiet, Ungern, Mexico

Tabell 2:14

Källa: EUROSTAT, OECD samt egna beräkningar

Arbetslöshet i procent av arbetskraften

Definition enligt ILO. Procent

	2006	2007	2008	2009
USA	4,6	4,6	5,6	6,1
Japan	4,1	3,8	3,8	3,9
Tyskland	9,8	7,7	6,9	7,0
Frankrike	9,2	8,4	7,9	7,9
Italien	6,8	5,9	6,4	6,5
UK	5,3	5,3	5,7	5,7
Danmark	3,9	3,5	3,5	3,7
Norge	3,5	2,6	2,6	2,6
Finland	7,7	6,6	6,7	6,7
Sverige	7,1	6,2	5,8	5,9
OECD	6,1	5,6	5,7	5,9
EMU-12	8,3	7,2	6,9	7,0
NORDEN	5,8	4,9	4,8	4,9
Exp.konk.vägd	6,6	5,8	5,8	5,8

Tabell 2:13 Källa: OECDs ECONOMIC OUTLOOK samt egna beräkningar

Totala investeringar

Procentuell volymförändring

	2006	2007	2008	2009
Totalt	7,7	8,0	5,8	3,5
Industri	3,9	9,7	8,3	2,2
Övrigt näringsliv	7,5	8,6	5,8	2,8
Offentlig sektor	7,1	3,6	7,0	9,4
Bostäder	13,8	8,7	0,5	2,0

Tabell 2:17 Källa: SCB samt egna beräkningar

Bytesbalansen

Miljarder kronor

	2006	2007	2008	2009
Handelsbalans	169	141	140	130
Tjänstebalans	69	96	109	118
Transferbalans	9	20	9	16
Bytesbalans	247	256	259	265
I procent av BNP	8,5	8,3	8,1	8,0

Tabell 2:16 Källa: SCB samt egna beräkningar

Svensk industris relativa kostnadsläge på exportmarknaden

Procentuell förändring

	2006		2007		2008		2009	
	Sverige	OECD	Sverige	OECD	Sverige	OECD	Sverige	OECD
Timplönekost.	3,2	3,3	3,7	3,0	4,2	2,9	4,0	2,9
Produktivitet	5,8	3,5	0,4	3,0	3,0	3,5	5,0	3,5
ULC	-2,5	-0,2	3,3	0,0	1,2	-0,6	-1,0	-0,6
RULC *	-2,3		3,3		1,8		-0,4	
Växelkurs	0,5		2,2		2,1		1,1	
RULC**	-1,7		5,5		3,9		0,7	

*relativ arbetskostnad mätt i nationella valutor

**relativ arbetskostnad mätt i gemensam valuta

Tabell 2:15 Källa: SCB samt egna beräkningar

Löner, priser och privat konsumtion Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Timplöner	3,1	3,5	4,2	4,1
Arbetade timmar	1,4	3,1	1,2	0,3
Lönsumma	5,5	6,9	6,0	4,6
Övriga faktorinkomster	5,0	2,8	2,2	4,0
Transfereringar	1,9	-2,2	3,9	4,4
Skatter	6,4	-0,3	2,5	2,6
Disponibel inkomst	3,5	5,5	5,9	5,2
Konsumentpris*	0,9	1,3	2,5	1,8
Real disponibel inkomst	2,6	4,2	3,4	3,4
Privat konsumtion	2,5	3,1	2,2	2,0
Sparkvotens förändring**	0,3	1,0	1,1	1,3
Sparkvot**	7,1	8,1	9,1	10,4
* implicitprisindex				
** sparkvoten inkl. sparande i avtals- och premiepensioner				
KPI	1,4	2,2	3,0	1,9
KPI, dec-dec	1,6	3,5	2,2	1,8

Tabell 2:18

Källa: scb samt egna beräkningar

Arbetsmarknadsläget Tusental

	2006	2007	2008	2009
Arbetskraft	4586	4660	4681	4698
Sysselsatta	4341	4444	4482	4493
Totalt utbud	4658	4704	4740	4765
Total arbetslöshet	373	297	280	287
Öppet arbetslösa	245	216	199	205
Åtgärder utanför arbetskraften	72	44	59	67
Åtgärder i arbetskraften	56	37	22	15
Öppen arbetslöshet, procent	5,3	4,6	4,2	4,4
Total arbetslöshet, procent	8,0	6,3	5,9	6,0

Tabell 2:22

Källa: scb samt egna beräkningar

Produktion inom olika sektorer Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Industri	5,1	2,1	2,3	2,5
Byggnads	7,6	5,7	3,0	3,0
Övrigt näringsliv	5,3	4,0	2,3	2,6
Offentlig sektor	-0,4	0,2	0,9	1,2
BNP	4,1	2,6	2,0	2,3
Näringsliv	5,4	3,6	2,3	2,6

Tabell 2:19

Källa: scb samt egna beräkningar

Arbetsproduktivitet Procentuell förändring

	2006	2007	2008	2009
Industri	5,8	0,4	3,0	5,0
Byggnads	1,0	-0,1	0,5	1,5
Övrigt näringsliv	3,5	-0,3	0,5	2,0
Offentlig sektor	-1,4	-1,3	0,0	0,0
BNP	2,7	-0,5	0,9	2,0
Näringsliv	3,7	-0,2	1,1	2,6

Tabell 2:20

Källa: scb samt egna beräkningar

Sysselsättningen enligt NR Förändring i tusental

	2006	2007	2008	2009
Industri	-5	4	-7	-18
Byggnads	16	15	6	4
Övrigt näringsliv	49	77	32	10
Offentlig sektor	14	3	8	15
Totalt	74	99	39	11
Därav näringsliv	60	96	31	-4

Tabell 2:21

Källa: scb samt egna beräkningar

BNP-tillväxt inom OECD
Årlig procentuell förändring

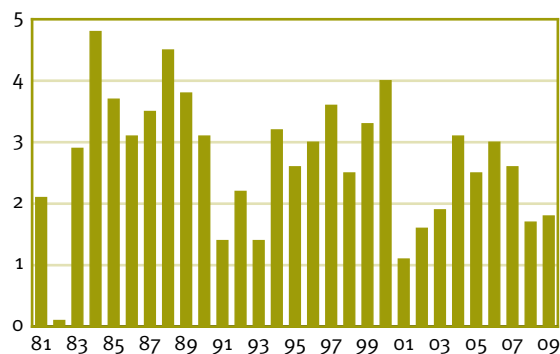

Diagram 2:32

Källa: OECD, SCB samt egna beräkningar

Arbetslöshet – Sverige, USA och EMU
Procent (definition enligt ILO)

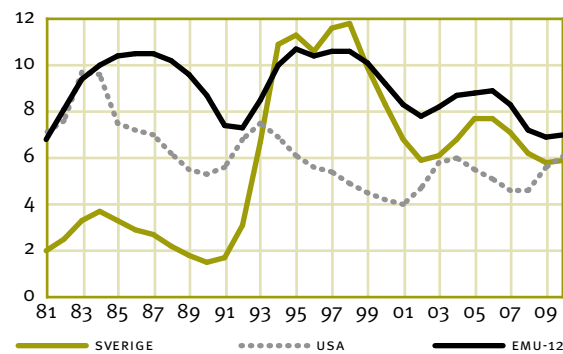

Diagram 2:33

Källa: OECD, SCB samt egna beräkningar

Svensk växelkurs mot exportkonkurrenter
Index januari 1991 = 100

Diagram 2:34

Källa: Riksbanken samt egna beräkningar

Orderingång exportmarknaden
KI-barometern, s-rens, 3-m-glid

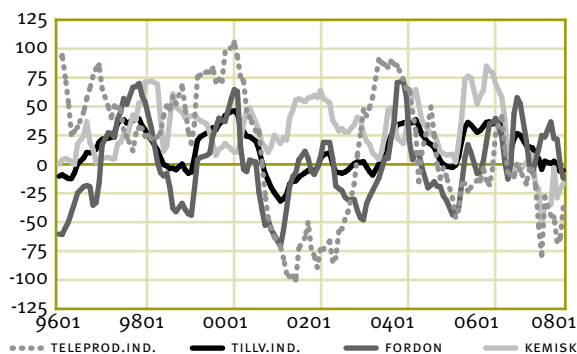

Diagram 2:35

Källa: Konjunkturinstitutet

Orderingång exportmarknaden
Index 2000 = 100, 3-m-glid, SCB

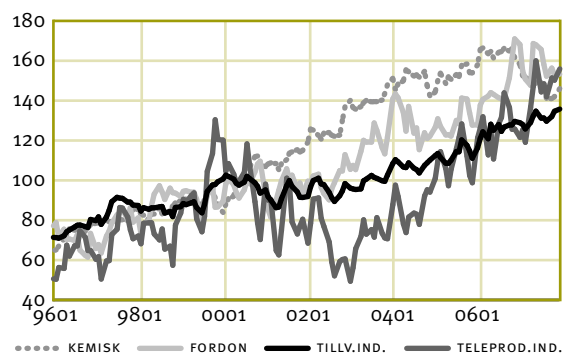

Diagram 2:36

Källa: SCB

Handel med varor
Säsongrensade kvartalsvärden

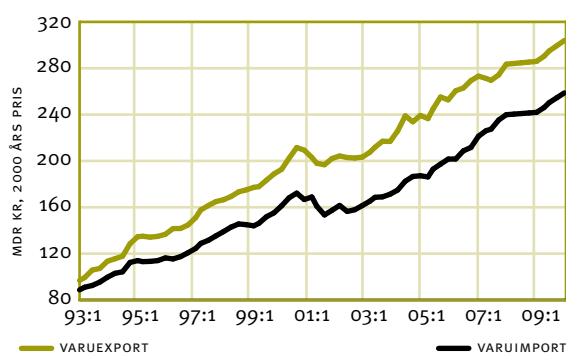

Diagram 2:37

Källa: SCB samt egna beräkningar

Exportvolym Årlig procentuell förändring

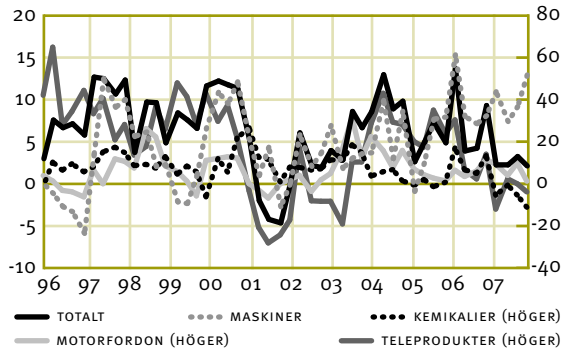

Diagram 2:38

Källa: scb

Bostadsinvesteringar Säsongrensade kvartalsvärden

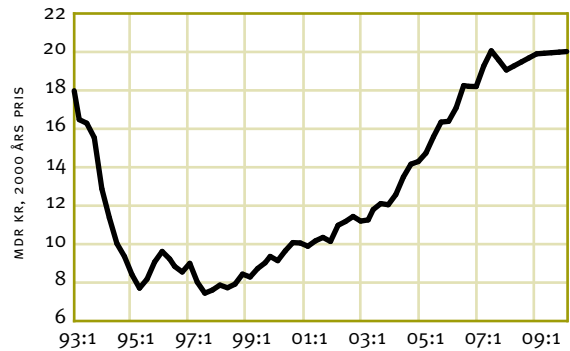

Diagram 2:39

Källa: scb samt egna beräkningar

Industriinvesteringar Säsongrensade värden

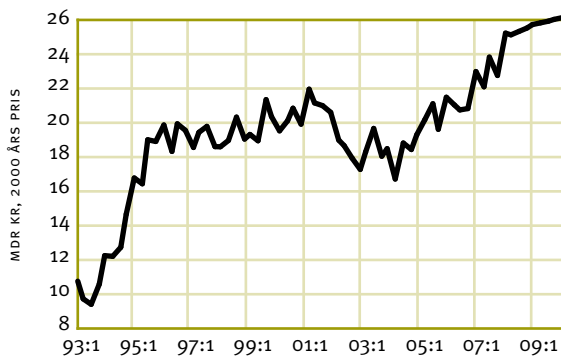

Diagram 2:40

Källa: scb samt egna beräkningar

Övrigt näringsliv investeringar Säsongrensade kvartalsvärden

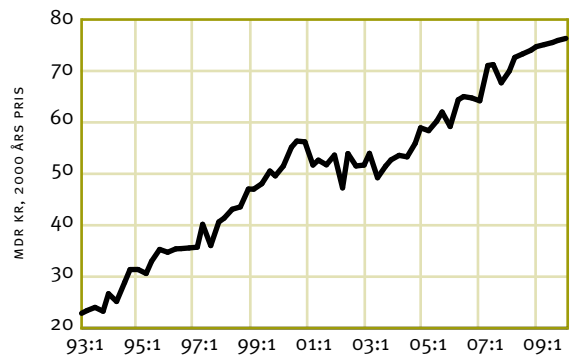

Diagram 2:41

Källa: scb samt egna beräkningar

Ekonomins lagerstock Index 1993 Q1 = 100

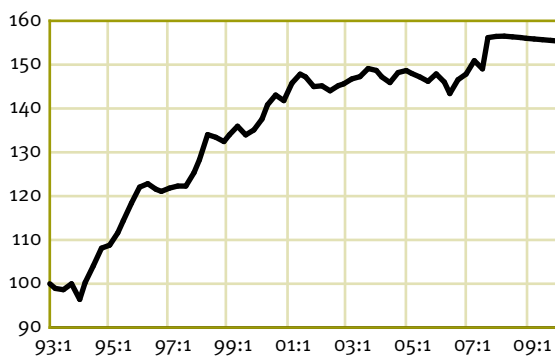

Diagram 2:42

Källa: scb samt egna beräkningar

BNP och real disponibel inkomst Procent

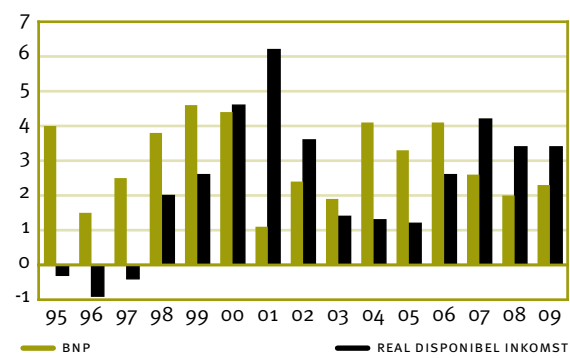

Diagram 2:43

Källa: scb samt egna beräkningar

Hushållens syn på den egna ekonomin och sparandet 12 månader framåt

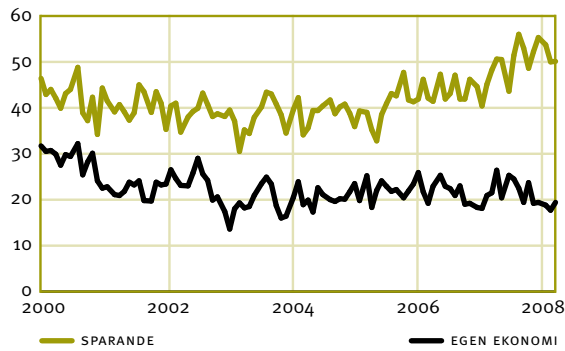

Diagram 2:44

Källa: Konjunkturinstitutet

Sparkvot Procent

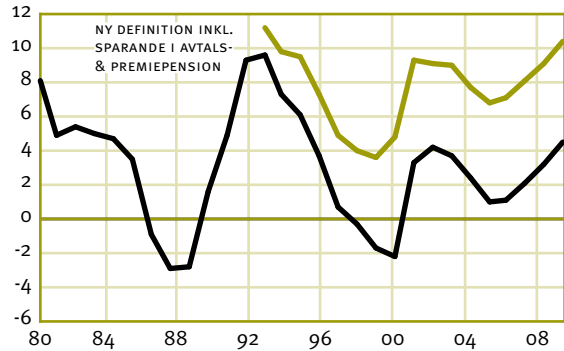

Diagram 2:45

Källa: SCB samt egna beräkningar

Industriproduktionen Säsongrensade kvartalsvärden

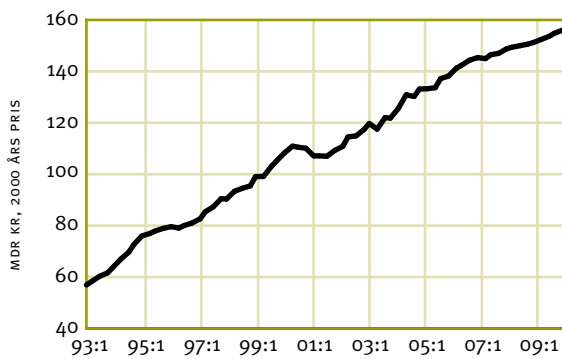

Diagram 2:46

Källa: SCB samt egna beräkningar

Produktion övrigt näringsliv Säsongrensade kvartalsvärden

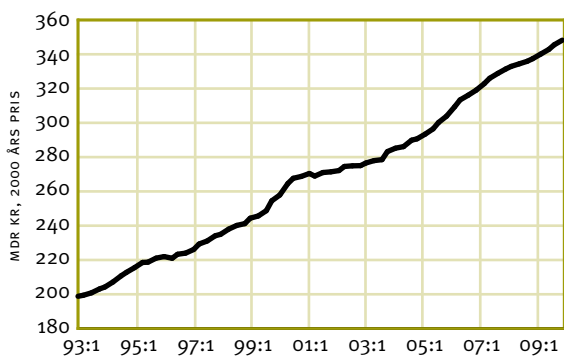

Diagram 2:47

Källa: SCB samt egna beräkningar

Byggnadsproduktionen Säsongrensade kvartalsvärden

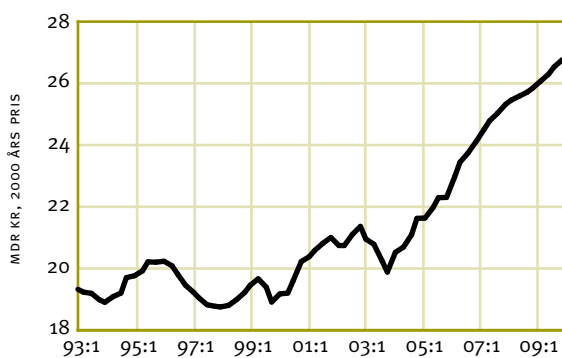

Diagram 2:48

Källa: SCB samt egna beräkningar

Arbetade timmar Säsongrensade kvartalsvärden

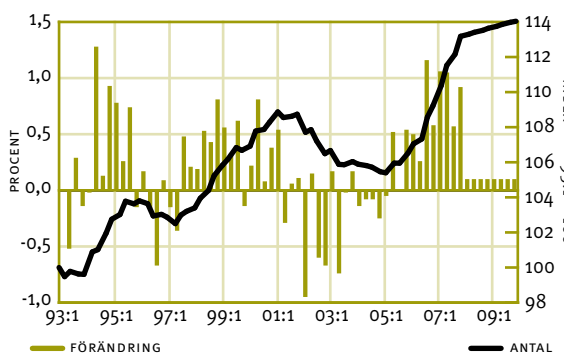

Diagram 2:49

Källa: SCB samt egna beräkningar

Produktivitet, varu- och tjänsteproducenter Årlig procentuell förändring

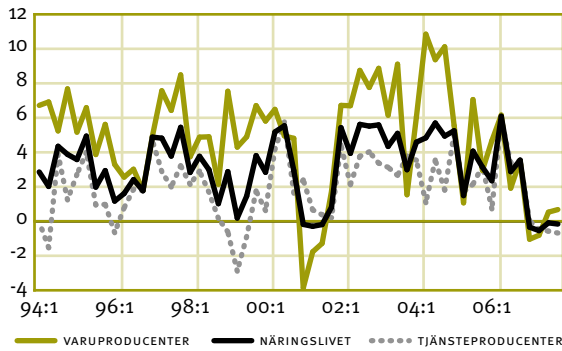

Diagram 2:50

Källa: scb

Totalt utbud och sysselsättning Tusental, säsongrensade

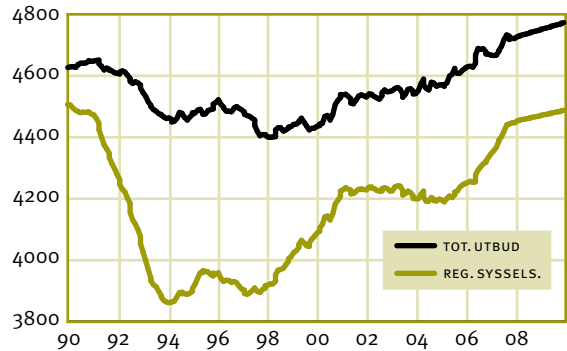

Diagram 2:51

Källa: scb samt egna beräkningar

BNP, sysselsättning och arbetade timmar Kvartal, årlig procentuell förändring

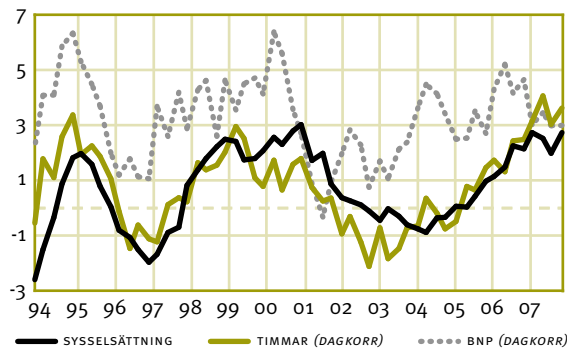

Diagram 2:52

Källa: scb samt egna beräkningar

Sysselsättningsgrad 16-64 år Procent

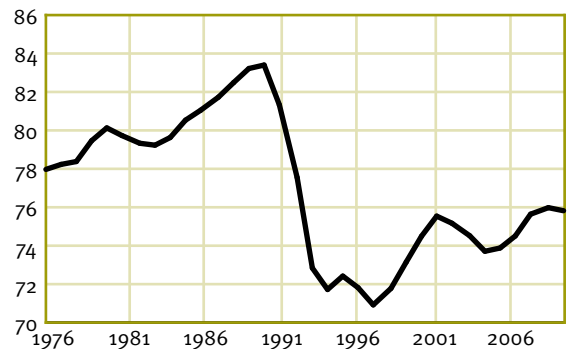

Diagram 2:53

Källa: scb samt egna beräkningar

Befolkningssammansättning Procent

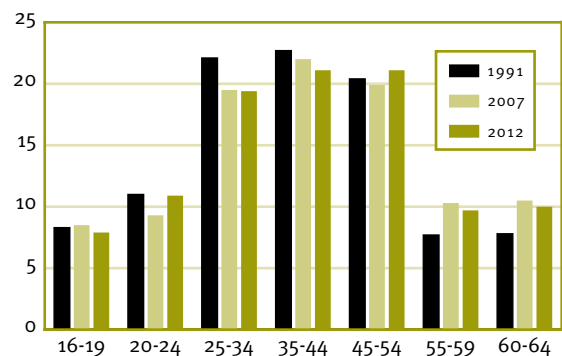

Diagram 2:54

Källa: scb samt egna beräkningar

Arbetskraftsdeltagande Procent

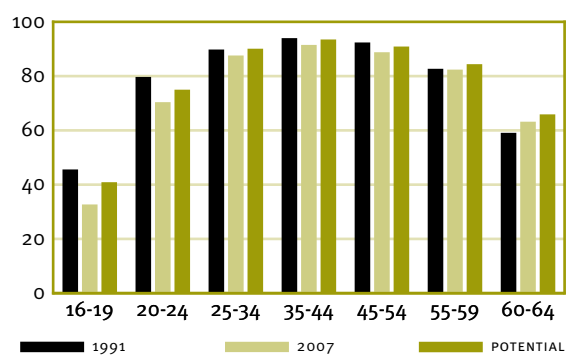

Diagram 2:55

Källa: scb samt egna beräkningar

Sysselsättning (AKU), 16-64, efter anknypningsgrad till arbetsmarknaden, årlig förändring, 3-m-glid

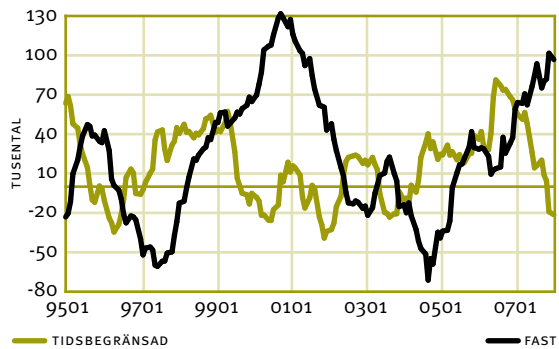

Diagram 2:56

Källa: scb

**Personalomsättning i privata sektorn
Tillsvidareanställda, procent**

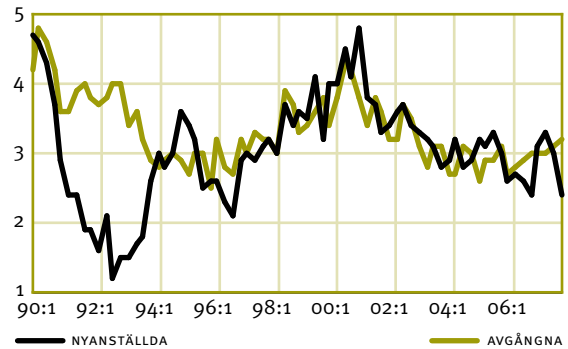

Diagram 2:57

Källa: scb

**Nyanmälda platser och varsel
3 månaders glid och 1000-tal**

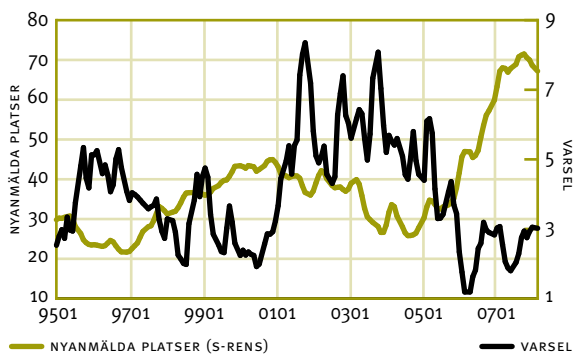

Diagram 2:58

Källa: AMS

**Främsta hindret för företagens
produktion inom tillverkningsindustrin
enligt Konjunkturbarometern, andel företag**

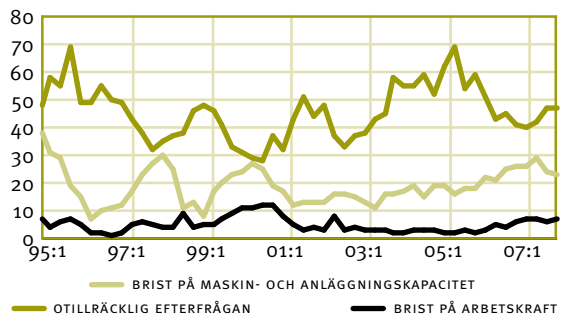

Diagram 2:59

Källa: Konjunkturinstitutet

Brist och sysselsättning i näringslivet

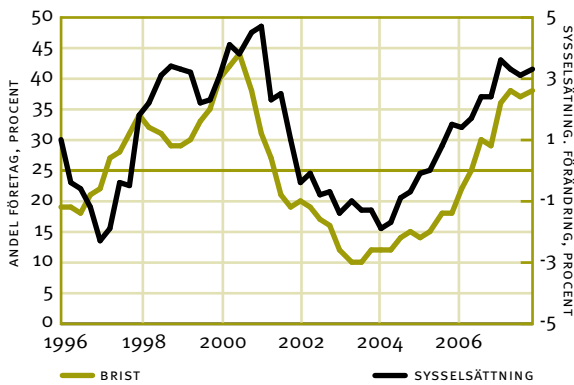

Diagram 2:60

Källa: Konjunkturinstitutet

**Brist på arbetskraft enligt konjunkturbarometern
Andel företag, procent**

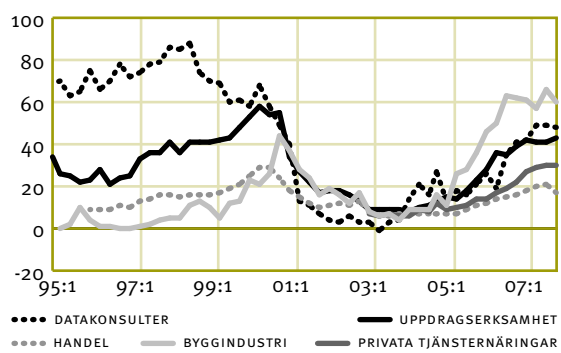

Diagram 2:61

Källa: Konjunkturinstitutet

Vakansgrad i privat sektor
Andel företag

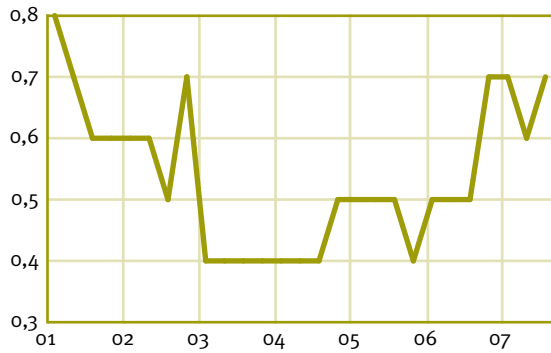

Diagram 2:62

Källa: scb

Rekryteringsgrad i privat sektor
Andel företag

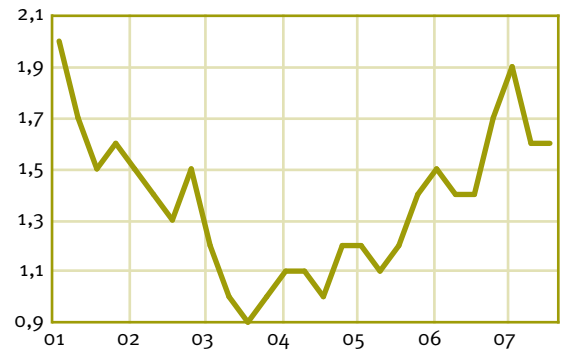

Diagram 2:63

Källa: scb

Producentpriser på konsumtionsvaror
Årlig procentuell förändring

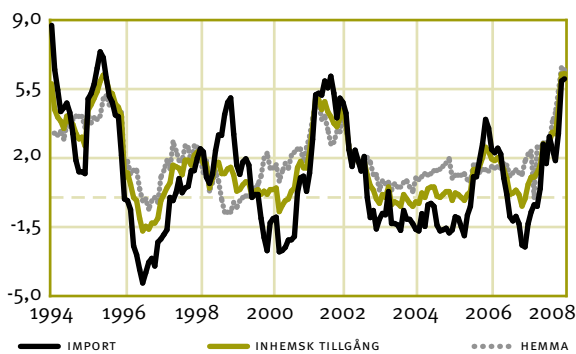

Diagram 2:64

Källa: scb

Sveriges Phillipskurva
1980-2009, 3 års genomsnitt

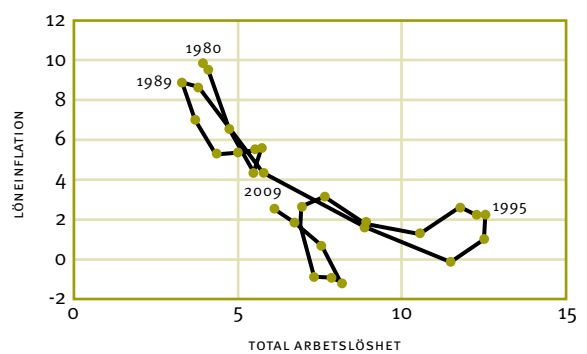

Diagram 2:65

Källa: scb samt egna beräkningar

Penningpolitik med problem

Vid utformning av ekonomisk politik är det viktigt att skilja mellan två sorters priser, de som är stela och de som är flexibla.

Att nominella löner och vissa priser inte snabbt anpassas nedåt när efterfrågan minskar, det vill säga att de är stela, medför att ekonomin inte alltid befinner sig vid, eller rör sig mot, fullt resursutnyttjande. Därför behövs stabiliseringspolitik. Riksbanken tar därför hänsyn till kapacitetsutnyttjandet när den bestämmer sin räntepolitik. Banken söker med aktiv politik anpassa efterfrågan i ekonomin till en utveckling förenlig med inflationsmålet.

Det är principiellt riktigt att riksbanken lägger vikt vid såväl variationer i inflation som i produktion och sysselsättning. Det är en flexibel inflationsmålspolitik.

Denna politik har nu fått problem genom att priserna på råvaror i internationell handel som metaller, olja och vissa livsmedel ökar kraftigt. Det hänger samman både med geopolitiska faktorer, väderomständigheter, samt med att de nya industriländerna ökar sin efterfrågan på dessa produkter. Det finns en ökad konkurrens om knappa resurser vilket innebär relativprisförändringar i ekonomin. Riksbanken vet inte om det bara är häftiga fluktuationer eller om dessa prisförändringar kommer att pågå under en längre tid, det vill säga om oljepriset kommer att fortsätta att öka och om det kommer fler störningar i produktionen av livsmedel.

Riksbankens uppgift är att stabilisera inflationen i Sverige. Men den aktuella prisutvecklingen innebär att frågor som vilka priser som kan stabiliseras och vilka priser som riksbanken skall kontrollera, måste ställas.

Det är viktigt att allmänhetens förväntningar om en stabil inflation bibehålls. Men det är i huvudsak förväntningar om de stela priserna som riksbanken kan och bör stabilisera. Det är också främst dessa stela priser som avgör allmänhetens långsiktiga förväntningar om prisstabilitet. Det är på dessa stela priser som arbetsmarknadens parter bör agera.

En del av världsmarknadens prisökningar kommer att leda till ökade kostnader för insatsvaror och höja priserna i Sverige. Men det är först när parterna försöker att kompensera löntagarna för de flexibla priserna som det blir en farlig pris- löne- prisspiral och som bryter förväntningarna om stabil inflation. Om parterna försöker att höja lönerna för att kompensera en snabb ökning av flexibla priser behöver riksbanken höja räntan även om det sker till priset av höjd arbetslöshet. Vi återkommer till hur företagen agerar.

KPI och ITPI – inhemska tillgångspriser, konsumtionsvaror. Årlig procentuell förändring

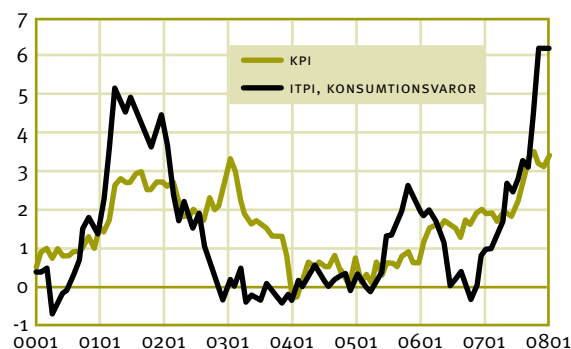

Diagram 3:1

Källa: scb

Ett diagram över prisutvecklingen på inhemska tillgångspriser, inklusive företagens insatsvaror, fångar upp prisökningar på både stela priser och flexibla priser som energi och metaller. Priset på inhemska tillgångar ökar nu med cirka 6 procent mätt som rullande 12-månaderstal. Diagrammet visar att också att konsumentpriserna ökar med cirka 3 procent det vill säga i den övre delen av riksbankens målintervall.

Om riksbanken avser att stabilisera de flexibla priserna måste den påverka oljepriset eller elpriset. Oljeprisets variationer bestäms av efterfrågan på världsmarknaden och elpriset styrs bland annat av variationer i nederbörden vilka är faktorer utanför riksbankens kontroll.

Riksbankens dilemma är alltså att vissa priser kan riksbanken inte direkt påverka med räntepolitiken utan kan bara styra inflationen genom att moderera den allmänna efterfrågan i ekonomin och därmed den generella prisutvecklingen. Om riksbanken har som syfte att prisökningen på livsmedel och energi skall vara förenlig med en genomsnittlig KPI på 2 procent då måste den inhemska efterfrågan pressas tillbaka kraftigt så att de stela prisernas bidrag till KPI blir väsentligt lägre än 2 procent.

Inte samma misstag igen!

Denna problemställning var aktuell i Sverige för cirka 35 år sedan. Den dåvarande modellen för lönebild-

KPI, KPIX och KPIX exklusive energi Årlig procentuell förändring

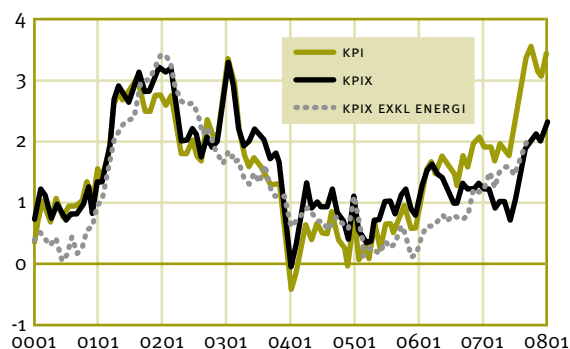

Diagram 3:2

Källa: SCB

ning, EFO-modellen, innebar att internationella priser, inklusive de rörliga priserna som olja, skulle ligga till grund för den svenska lönebildningen och den ekonomiska politiken.

Om parterna i nutid önskar kompensera löntagarna för de internationella prisökningarna innebär det att lönerna kommer att öka mer än vad produktiviteten och riksbankens prismål medger. Det kommer att leda till lägre vinster och sysselsättning i företagen. De ökade råvarupriserna innebär samtidigt att företagen har fått ökade kostnader för insatsvaror.

I det motsatta fallet, om oljepriset och andra råvarupriser sjunker, är det då möjligt att ta ut högre löner? Det skulle möjligen vara förenligt med riksbankens inflationsmål men också detta skulle urgröpa företagets vinstmarginaler. För de internationellt konkurrerande företagen gäller i detta fall att också deras konkurrenter fått motsvarande lägre insatsvarupriser.

Om det sker ett relativprisskifte, oavsett om det är uppåt eller nedåt på internationellt bestämda råvaror skall det inte ge grund för att vare sig högre eller lägre löner. Lönebildningen måste bygga på den inhemska produktiviteten och på prisutvecklingen på den förädling som sker i näringslivet. Det vill säga det är resultatet från arbetet som skall ligga till grund för löneutvecklingen.

Om riksbanken inte tar hänsyn till att vissa priser är flexibla och andra är stela eller om parterna begär samma misstag som under tidigt 1970-tal och vill ha

priser på internationella råvaror som grund för löneutvecklingen, då finns rekvisiten för en nationell ekonomisk kris.

Skilj på stela och flexibla priser

Av två skäl instämmer vi med de akademiker som hävdar att det viktigt att skilja på stela och flexibla priser. Riksbanken kan inte påverka externt genererade priser. Skall de motverka dessa priser måste det ske genom att den inhemska aktiviteten reduceras så att den ger så lite prisökningar att den samlade prisökningstakten är förenlig med inflationsmålet. För det andra, det är när de stela priserna ökar påtagligt som de långsiktiga inflationsförväntningarna påverkas.

I ett papper från Center for Monetary Economics diskuterar ekonomer den norska penningpolitiken. Deras förslag är att centralbanken skall utveckla ett index för kärninflationen som återspeglar prisutvecklingen för den inhemska produktionen utan energi.

Riksbanken redovisar i sin Penningpolitiska rapport 2008:1 den underliggande inflationen exklusive energi. Detta mått på de stela priserna i Sverige visar att "kärninflationen" från 2008 till 2010 ligger strax över 2 procent.

Konsumentpriserna mätt som KPI det vill säga alla varor och tjänster, ökar 2008 med 2,9 procent och 2009 med 2,2 procent enligt Konjunkturinstitutets marsprognos. Institutets prognos för den underliggande inflationen är att denna inflation 2008 bara ökar med 1,8 procent och 2009 med 1,9 procent.

Vi menar att det finns argument för att mer fokusera på kärninflation, exklusive energi, i riksbankens analys och kommunikation. Denna kommer med viss sannolikhet var mer central den närmaste tiden.

En invändning mot att mer använda och kommunicera ett kärninflationsindex är att det kan skada trovärdigheten för målet om en stabil inflation. Vi tror inte att detta är fallet och stöd för den uppfattningen ges av Prosperas undersökningar av förväntningar om inflationen. Mätningarna visar att såväl hushållen, penningmarknaden och arbetsmarknadens parter har förväntningar om en inflation som ligger kring 3 procent det vill säga i den övre delen av riksbankens intervall. När hushållen tillfrågas om vad de tror om inflationen om 12 månader och svarar 3 procent, återspeglar det enligt vår mening inte en fundamental omvärdering hos hushållen eller misstro mot av Riks-

Förväntningar om inflation och löneökning

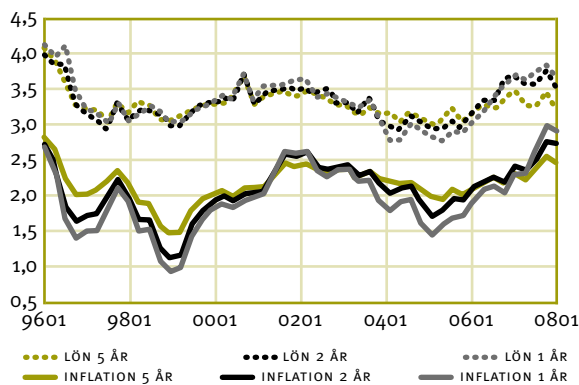

Diagram 3:3

Källa: Reuters Eco Win

bankens mål. De svarar välinformerat att de är medvetna om att den prisökning som följer av de högre flexibla importpriserna. Ger det anledning till oro för prisstabiliteten?

Ett svar ges av vad löntagarnas organisationer tror om den framtida löneökningstakten.

Diagrammet ovan visar utvecklingen av förväntningarna om priset på arbetskraft och förändringar i den totala prisnivån KPI. Mätningarna visar att förväntningar om dessa stela priser, som lönerna är, har ökat något men inte mer än vad som är förenligt med riksbankens inflationsmål vid en trendmässig produktivitetökningstakt på 2 procent.

Den centrala informationen i diagrammet ovan är att avståndet mellan förväntningarna om KPI inflationen och förväntningar om löneökningarna har minskat påtagligt. Om avståndet vore lika stort över tiden innebär det att förväntningarna om högre KPI inflation hade smittat av sig i förväntningar om högre löneinflation och så har ännu inte skett.

Der är önskvärt att Riksbanken hade ett index som återspeglade de stela priserna och som banken använde i sin analys och kommunikation. Det vore också förtjänstfullt om mätningar om inflationsförväntningarna också gällde dessa stela priser. Nu kan nog inte hushållen särskilja de stela priserna från de flexibla, men de vet ungefär hur mycket deras löner ökar. Mätningar av hushållens inflationsförväntningar borde därför gälla frågor till allmänheten om hur mycket de tror att deras löner kommer att öka. Det vill säga denna fråga borde inte bara riktas bara till arbetsmarknadens parter utan till allmänheten. Det skulle ge en bättre bild av allmänhetens långsiktiga förväntningar om inflationen.

Om däremot arbetsmarknadens parter till exempel bestämmer sig för att höja lönerna med till exempel 5 procent om året, då har det skett en fundamental omvärdering av inflationstakten i Sverige. Det skulle kunna ske genom att parterna omförhandlar sina avtal. Men tills vidare så visar utvecklingen på det viktigaste stela priset, det på arbete, inte att det finns skäl för en hög ränta.

Viktigt för inflationsförväntningarna är i vilken omfattning företagen tar de höjda priserna på in-satsvaror som motiv för att höja sina priser. De indirekta prisökningarna som riksbanken kallar dem, eller den andra rundan i prisökningarna, kan innebära att inte bara försäljningspriserna stiger utan också företagens inflationsförväntningar. Riksbankens analyser visar att det i viss mån kommer att ske, och att dessa inflationseffekter kommer att finnas kvar 2-3 år framåt, men klinga av.

Under detta decenniums första del överraskades penningpolitiken av låg inflation till följd av ökad produktivitet och lägre priser på importvaror till följd av globaliseringseffekt. Nu kommer en störning, återigen från globala marknader, som återspeglar konkurrens mellan konsumenter i de rika länderna och i de nya industriländerna om knappa resurser. Konkurrens om knappa resurser eller positioner är en fördelningsstrid och sådana leder ofta till inflation. Det finns en risk för att centralbankerna anser att arbetslösheten i de rika länderna ska hållas hög så att de stela priserna ökar långsamt för att motverka en global ökning av råvarupriser.

Economic forecast spring 2008 | Contents

TABLES

1.1	Balance of resources and key indicators	5
1.2	Tax level, employment rate and unemployment	7
2.1	GDP internationally.....	10
2.2	Balance of resources	13
2.3	Exports and imports of goods	14
2.4	Gross fixed capital formation	16
2.5	Disposable income, private consumption and households assets	17
2.6	Labour market, percentages	21
2.7	Total wage increases	22
2.8	Wage increases in central wage negotiations 2007... ..	23
2.9	Wage costs in private sector	23
2.10	Contributions to inflation.....	26
2.11	GDP in the OECD area	28
2.12	Private consumption deflator in the OECD	28
2.13	Unemployment in per cent of labour force in the OECD area.....	29
2.14	Development of business sector wage costs in the oecd area	28
2.15	Relative cost for Swedish industry in the export market	29
2.16	Current account balance	29
2.17	Gross fixed capital formation, four sectors	29
2.18	Wages, prices and private consumption.....	30
2.19	Production in different sectors.....	30
2.20	Labour productivity	30
2.21	Employment according to NA	30
2.22	Labour market, in thousands.....	30

DIAGRAMS

1.1	Contributions to GDP-growth.....	4
2.1	Comparison of financial crises	8
2.2	Index of house prices in USA.....	9
2.3	GDP in five countries	10
2.4	Brent oil	12
2.5	Exchange rate EUR/USD.....	12
2.6	Swedish exchange rates	13
2.7	GDP in Sweden.....	13
2.8	RULC at the export market.....	14
2.9	Terms of trade	14
2.10	Current account-, service- and trade balance.....	15
2.11	Financial savings in per cent of GDP.....	15
2.12	Gross fixed capital formation	16
2.13	Private consumption	17
2.14	Households financial savings	18
2.15	Interest rates 2006-2008	18
2.16	Interest rates - spreads	19
2.17	House prices	19
2.18	Household wealth	19
2.19	Household solidity	19
2.20	Productivity in business sector and industry	20
2.21	Labour force, actual and potential	21

2.22	Unemployment, total (incl. labour market programs) and open	21
2.23	Development in private sector	24
2.24	Profit rate in private sector.....	24
2.25	Wage costs in Sweden and Western Europe	24
2.26	Investment excl dwellings in private sector	24
2.27	Wages in private sector	25
2.28	Real wages and productivity	25
2.29	ULC and domestic inflation	26
2.30	Profit share, business sector and total industry.....	26
2.31	Consumer price index	26
2.32	GDP-growth in the OECD area.....	31
2.33	Unemployment - Sweden, USA and EMU	31
2.34	Swedish exchange rate towards export competitors. ..	31
2.35	Inflow of orders from the export markets, from "KI-barometern"	31
2.36	Inflow of orders from the export markets, from SCB ..	31
2.37	Trade with goods	31
2.38	Volume of exports	32
2.39	Investment in dwellings.....	32
2.40	Investment in manufacturing.....	32
2.41	Other capital formation in business sector.....	32
2.42	Level of stocks.....	32
2.43	GDP and real disposable income	32
2.44	Households views of their financial position and savings, over the next 12 months	33
2.45	Household saving ratio.....	33
2.46	Production in manufacturing	33
2.47	Production in remaining business sectors.....	33
2.48	Production in construction sector	33
2.49	Hours worked	33
2.50	Productivity, goods- and services producers	34
2.51	Total labour supply and employment	34
2.52	GDP, employment and hours worked.....	34
2.53	Employment rate 20-64 year.....	34
2.54	Composition of population	34
2.55	Labour force participation	34
2.56	Employment of permanent and temporary employees	35
2.57	Turnover of employment in private sector	35
2.58	New vacancies and notice of dismissal	35
2.59	Main factor currently limiting the firm's production....	35
2.60	Shortage of labour in private sector.....	35
2.61	Shortage of labour force according to National Institute of Economic Research	35
2.62	Unmet demand of labour in private sector	36
2.63	Recruitment of labour in private sector	36
2.64	Producers price on consumption goods	36
2.65	The Swedish Phillips curve	36
3.1	Consumer price index and prices of consumer goods.....	38
3.2	KPI, KPIX and KPIX excl energy	39
3.3	Expectations of inflation and wage increases.....	40

Ekonomiska utsikter

LO-ekonomerna har sedan 1947 publicerat en serie konjunkturrapporter, *Ekonomiska utsikter*. Rapporterna kommer två gånger om året, vår och höst.

I *Ekonomiska utsikter* analyserar och diskuterar LO-ekonomerna den samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige och omvärlden.

En viktig uppgift för LO-ekonomerna är att påverka den samhällsekonomiska debatten. I rapportserien presenteras analyser och argument som bygger på arbetarrörelsens grundläggande värderingar, med LO-förbundens medlemmar i fokus. Den ekonomiska debatten i vårt samhälle präglas ofta av andra värderingar. *Ekonomiska utsikter* bidrar därmed till att bredda och nyansera den samhällsekonomiska debatten, ge motbilder, alternativa analyser och nya argument.